

שער חמישי:

היערכות להפעלת התוכנית

הענקת "תעודת הזהות" הינה שיאו של תהליך חינוכי בבית הספר וברשות. שער זה כולל הצעות לתכנון תהליך העבודה ברמה הבית ספרית והרשותית. דגש מיוחד מושם על הכנת הצוות החינוכי, בירור משמעותה של התוכנית ובניית מודל בית ספרי. מצורפות דוגמאות של בתי ספר וכן מודל להכנת הטקס. הדיון באירועים אקטואליים מהווה נדבך חשוב בחינוך לאזרחות. לפיכך מצורף המודל לעיסוק באקטואליה ובעזרתו ניתן להתמודד עם נושאים שונים שעל סדר היום הציבורי. להרחבת התוכנית הבאנו נושאים רלוונטיים מתוך תוכנית הלימודים של של"ח, כגון: מפגש תרבויות, ירושלים כמרכז דתי, לאומי ופוליטי, מעורבות והשתייכות לארץ ולסביבה.

- תכנון התהליך החינוכי לקראת קבלת תעודת זהות
- "להיות אזרח" – הצעה למודל רשותי
- הצעה לפעילות פתיחה לצוות החינוכי
- הצעות לתכנון טקס לקראת קבלת תעודת זהות
- מגוון הצעות לפעילות בית ספרית
- מודל להתמודדות עם נושאים אקטואליים
- תוכניות מומלצות להרחבה והעשרה – אגף של"ח

תכנון התהליך החינוכי לקראת קבלת תעודת זהות

קבלת תעודת הזהות בגיל 16 מקנה את הזכות לבחור או לנהוג, אך לא די בכך. עבורנו המחנכים מהווה אירוע זה הזדמנות להתעמק במשמעותה של הזהות האזרחית בעיני בני הנוער, לבחון את זיקתם לארץ, לעמוד על מהותם של הקשרים בין האזרח לחברה ולמדינה בה הוא חי ולהדגיש את חשיבותה של המעורבות והמחויבות לחברה.

במהלך הכנת התוכנית השנתית נשלב את הנושא "להיות אזרח" במגוון תחומי העשייה בבית הספר ובקהילה:

- שעות מחנך.
- תוכנית אינטגרטיבית לשילוב הנושא במקצועות הלימוד השונים.
- הפעלת התוכנית בשיתוף פעולה עם המורים לאזרחות.
- שילוב מגוון בעלי התפקידים בבית הספר ובקהילה בפיתוח התוכנית וביצועה: מחנכים, מורים מקצועיים, רכז פדגוגי, רכז חברתי, מורי של"ח, מדריכי נוער ברשות ועוד.
- שילוב הנושא במסגרת הפעילויות של "מחויבות אישית" וכן כסיוע למטלת הביצוע במסגרת היחידה השנייה של לימודי אזרחות.
- סיורים במוסדות שלטון, מקומות הקשורים למדינה, להיסטוריה, למורשת ושילוב התוכנית במסגרת לימודי של"ח.
- שיתוף הורים בהכנת התוכנית הבית ספרית ובאירועים לאורך השנה.
- ראיית התוכנית כחלק מהמכלול של תוכנית החינוך החברתי התלת-שנתית.
- תכנון פעילות שיא: טקס או טיול להענקת תעודות הזהות למשתתפים.
- אירועים רשמיים ומחוזיים: טקסים, פאנלים בשיתוף אישים ממעגלים שונים בחברה הישראלית, פרס הפעיל המצטיין.

בניית התוכנית תיערך במספר שלבים:

- א. הכנת הצוות החינוכי (הצעות לפעילות לצוות - ראה בהמשך)
 - התנסות בפעילויות מתוך החוברת "להיות אזרח"
 - הכרת החוברת ובחירת פעילויות.
 - בניית התוכנית ברמת הכיתה: שעות מחנך, מקצועות לימוד נוספים, פעילות בית ספרית, שכבתית, ערבי הורים ועוד בהתאמה ל"אני מאמין" בית ספרי.
- ב. הכנת התוכנית הבית ספרית בהלימה לתוכנית החינוך החברתי וכן בימי לוח מתאימים (למשל, יום זכויות האדם, חגים ואירועים ייחודיים).

”להיות אזרח”- הצעה למודל רשותי

צוות היגוי רשותי

הקמת **צוות היגוי רשותי** בתחילת שנת הלימודים שמטרותיו:

- א. הובלת תוכנית חינוכית-ערכית בבתי הספר ובמסגרות החינוך הבלתי פורמאלי.
- ב. בניית טקס ממלכתי-רשותי.
- ג. קביעת לוח זמנים לתוכנית.

חברים בצוות ההיגוי: מנהלי בתי הספר, רכזים חברתיים-קהילתיים, רכזי מחויבות אישית, מנהלי יחידות הנוער, מנהל/ת מחלקת החינוך ברשות וגורמים רלוונטיים נוספים.

תוכנית חינוכית רשותית

צוות ההיגוי יתווה ויבנה תוכנית חינוכית-ערכית על פי עקרונות התוכנית, אשר תועבר בכלל בתי הספר העל יסודיים ברשות המקומית, ביחידות הנוער ובתנועות הנוער. מומלץ להוסיף לתוכנית החינוכית תכנים המאפיינים את הרשות המקומית, תולדות המקום, אישים מרכזיים המאפיינים את המקום וסיפורים ייחודיים בזיקה לתוכנית החינוכית.

”להיות אזרח” – טקס רשותי

תכנון הטקס ייעשה במסגרת ועדת ההיגוי העירונית. טקס עירוני/רשותי, משותף לכלל בתי הספר העל-יסודיים בעיר. הטקס יתבסס על ההצעות לעריכת טקס המופיעות בחוברת, אך ייחודו יהיה בכך שהובלתו והבנייתו ייעשו **בראייה עירונית**.

מומלץ לשלב הופעות של חבורות זמר, חבורות מחול, מכלל בתי הספר בתיאום עם ועדת ההיגוי. תוכנית הטקס תיכתב על ידי נציגי מוסדות החינוך.

ראש הרשות יפתח את הטקס, בין המברכים יהיו נציגי ועד ההורים המרכזי, נציגי מנהלים ונציגי המועצה. חלוקת תעודות הזהות תיעשה במוקדים שונים ביישוב על פי בתי הספר, על מנת לייעל את חלוקת תעודות הזהות.

בבניית התוכנית החינוכית ותכנון הטקס יש לתת את הדעת לצרכים הייחודיים של בתי הספר: בתי ספר ממלכתיים-דתיים, בתי ספר של תלמידים בעלי צרכים מיוחדים וכד'.

מומלץ לשלב בטקס הרשותי סיפורים מפי תושבים בנושאים הקשורים לתולדות הישוב, המדינה והחברה בישראל.

הצעות לפעילויות פתיחה לצוות החינוכי

למנחה: לפניך שתי הצעות לפתיחת הדיון בנושא "להיות אזרח" עם הצוות החינוכי. כמו כן ניתן לבחור פעילויות מתוך החוברת ולאחר ההתנסות בהן ניתן להציג את החוברת ולתכנן את התוכנית השנתית.

הצעה מס' 1

מטרות:

- לעמוד על משמעות המושג "אזרח ישראלי".
- להכיר את התוכנית "להיות אזרח" ולבחון את הדרכים ליישומה במסגרת החינוכית.

עזרים:

- דף תוכן העניינים ודף המטרות של התוכנית "להיות אזרח" כמספר המשתתפים.

מהלך הפעילות

שלב א' – קבוצתי

המשתתפים מתחלקים לקבוצות. כל קבוצה רושמת על גבי גיליון נייר את אותיות המילים – "אזרח ישראלי" – מלמעלה למטה. המשתתפים יציעו מילים המתחילות בכל אחת מן האותיות והמבטאות את משמעות המושג: אזרח ישראלי.

לדוגמה: א – ארץ ישראל, אחריות

ז – זכויות, זהות

ר – ריבונות

ח – חובות

המנחה יבקש מחברי הקבוצה לבחור את 3-4 המילים המוסכמות עליהם והמבטאות את משמעות המושג ולרשום אותן.

לאחר מכן על המשתתפים לבחור 3-4 מילים המבטאות את תפיסתם כאנשי חינוך האמורים ליישם את תוכנית "להיות אזרח" במסגרות החינוכיות השונות.

ניתן לבחור גם מילים שלא הופיעו כלל ברשימות הראשוניות.

שלב ב' – במליאה

הקבוצות יציגו את שתי הרשימות שהכינו – הראשונה – המבטאת את משמעות המושג "אזרח ישראלי" בעיניהם והשנייה – הכוללת את המילים שנבחרו דרך "המשקפיים" של תפיסתם החינוכית. המנחה ייצר שני טורים וירשום את מבחר המילים על גבי הלוח.

שאלות לדיון:

1. אילו מילים הופיעו אצל מרבית הקבוצות?
2. לגבי אילו מילים/ביטויים התעוררה מחלוקת בקבוצה? מה הסיבות לכך? על אילו מילים/ביטויים התקשיתם לוותר?

3. כיצד החלטתם לבחור את המילים/ביטויים? (דעת הרוב? פשרה? קבלת דעת המיעוט?)
4. האם היו הבדלים בין שתי הרשימות? מה דומה", מה שונה, מדוע?
5. אילו אבחנות התחדדו במהלך הדיון בנושא התוכנית "להיות אזרח"?
6. כיצד הנושאים שעלו בדיון יכולים לסייע בבניית התוכנית בכיתה, בבית הספר, ברשות?

בתום הפעילות יחלק המנחה למשתתפים את דף תוכן העניינים ומטרות התוכנית ויציג את מבנה החוברת והדגשים בכל אחד משעריה.

שאלות לדיון:

1. אילו מהנושאים שהעלינו באים לידי ביטוי בתוכנית?
- למנחה:** חשוב להבהיר למשתתפים כי בנוסף לנושאים המופיעים בתוכנית, מומלץ לבחור פעילויות מתוכניות אחרות שמתייחסות להיבטים רלוונטיים נוספים (לדוגמה: זהות, שוויון זכויות ועוד).
2. התוכנית "להיות אזרח" נכתבה במסגרת הפעילות החינוכית לקראת קבלת תעודת זהות בגיל 16. בנוסף להצעות הפעילות של התוכנית, אילו פעולות אחרות יכולות לתרום ליצירת תהליך חינוכי משמעותי לקראת קבלת תעודת זהות? (תוכנית ליבה, של"ח גדנ"ע, ימי עיון, ערבי שיא ועוד).
3. אילו גורמים נוספים תהיו מעוניינים לשתף בתוכנית? במי תיעזרו? (מורים מקצועיים בעלי תפקידים ברשות, הורים).
4. אילו סיורים תתכננו? אילו טקסים?

למנחה:

בשלב זה אפשר לחלק את המשתתפים לקבוצות קטנות ולתכנן את התהליך החינוכי לאור ההיבטים הבאים:

- מהם העקרונות המנחים בתכנון התהליך החינוכי ובתכנון הטקסים להענקת תעודת הזהות?
- אילו קשיים עלו במהלך התכנון?
- כיצד ניתן לפתור אותם?

במליאה

הצגת התוכניות שהוכנו בקבוצות.

שאלת סיכום:

מה חשוב לכם להשיג באמצעות התוכנית?

הצעה מס' 2

מטרות:

- לברר עם המשתתפים את משמעות תעודת הזהות בעיניהם.
- להכיר את התוכנית "להיות אזרח" ולבדוק את התאמתה לאוכלוסיית היעד.
- לבנות תוכנית חינוכית בהתאם לאופייה של המסגרת החינוכית.

עזרים:

- תעודות הזהות של המשתתפים
- כרטיס משימה קבוצתית
- נספח: תוכן העניינים של התוכנית "להיות אזרח"

מהלך הפעילות

שלב א' – במליאה

המנחה יבקש מן המשתתפים: היזכרו ביום בו קיבלתם את תעודת הזהות: מה הרגשתם? האם זה היה יום משמעותי עבורכם? מדוע? אילו רשמים הותיר בכם יום זה? איזה טקס ליווה את קבלת התעודה? את תשובות המשתתפים ירשום המנחה על הלוח על פי קטגוריות (רגשות, טקסים, רשמים). כיצד הייתם רוצים שתלמידים/ בני משפחתכם יקבלו את תעודת הזהות? האם בצורה דומה לזו שאתם חוויתם או בצורה שונה?

שלב ב' – קבוצתי

המשתתפים יתחלקו לקבוצות בנות ארבעה חברים, ידונו בשאלות שבכרטיס המשימה ויכינו את דבריהם להצגה במליאה.

כרטיס משימה קבוצתית

- כל אחד מחברי הקבוצה יעיין בתעודת הזהות שלו וידון עם חבריו בשאלות הבאות:
1. אילו פרטים בתעודת הזהות משמעותיים עבורכם ואילו משמעותיים פחות? מדוע? על מה הייתם מוותרים? על מה לא?
 2. מה מסמלת עבורכם תעודת הזהות?
 3. האם חשוב לקיים טקס לציון קבלת תעודת הזהות? נמקו.
 4. האם טקס קבלת תעודת הזהות הוא סוג של טקס התבגרות? מדוע? נמקו.

שלב ג' – במליאה

דיווח: נציגי הקבוצות יציגו את עיקרי הדיון.

שאלות לדיון:

1. מה משמעותה של תעודת הזהות עבורכם כאזרחים במדינת ישראל? הסבירו.
 2. האם חשוב לקיים תהליך הכנה לקראת קבלת תעודת זהות? מדוע?
 3. כיצד לדעתכם צריך בית הספר להיערך לקראת חלוקת תעודת הזהות לתלמידיו? (כדי לחדד את הדיון בשאלה זו, ניתן להפנות את המשתתפים לאוסף התשובות שנרשמו על הלוח או נתלו על הקירות בשלב א' של הפעילות).
 4. אילו תוכניות ופעילויות בית ספריות או חוץ בית ספריות יכולות לתרום לתכנון התהליך והטקס לקבלת תעודת הזהות? מדוע? איך לשלב את התוכניות? אילו מורים מקצועיים כדאי לשתף בתהליך? (מורים לספרות, להיסטוריה, לאזרחות, לתנ"ך...) מה עשויה להיות תרומתם?
- בסיום הדיון המנחה יחלק לכל אחד מהמשתתפים את ראשי הפרקים של החוברת "להיות אזרח", יציג בפניהם את הפעילויות המוצעות בכל אחד מהפרקים בחוברת ויבקש מהם לבנות הצעה לתוכנית בית ספרית.

שלב ד' – עבודה בזוגות

כל זוג מתבקש לתכנן מודל של תהליך חינוכי לקראת קבלת תעודת זהות, שבשיאו יתקיים טקס חלוקת תעודות זהות לבני הנוער.
עליהם להתמקד גם במבנה הטקס ולהציע פעילויות מחוברת זו וממקורות אחרים.

שלב ה' – במליאה

הצגת המודלים במליאה.

שאלות לדיון:

1. מהם העקרונות המרכזיים שהנחו אתכם בתכנון התהליך החינוכי ובתכנון טקס הענקת תעודת הזהות?
2. מה התחדש לכם בעקבות ההתנסות?
3. אילו קשיים עלו במהלך תכנון הפעילות?
4. כיצד ניתן לפתור אותם?

המליאה תבחר את המודל המתאים ביותר ליישום בבית הספר, בשכבה, בתנועות הנוער, ביישוב, ותיערך בהתאם לכך (הגדרת מטרות, חלוקת תפקידים וכדומה).

הצעות לתכנון טקס לקראת קבלת תעודת זהות*

מבוא

הטקס הינו אירוע שתכנוו ומרכיביו מעניקים משמעות סמלית לנושא או למעמד מסוים. קבלת תעודת זהות היא שלב ראשון בדרך להיות אזרח. התעודה פותחת בפני בני הנוער אשנב לעולם המבוגרים ומאפשרת להם להיות מעורבים בדרכים שונות בחיי הקהילה, החברה והמדינה. טקס קבלת תעודת זהות צריך להיות שיאו של תהליך חינוכי שיחזק את תחושת ההשתייכות למדינת ישראל, את הנאמנות לה ולחוקיה, ואף יעודד את בני הנוער לגלות אכפתיות ומעורבות חברתית-קהילתית ולהיות אזרחים פעילים. כדי לשוות לטקס קבלת תעודת זהות נופך חגיגי ולהקנות לו משמעות, מן הראוי לשתף את בני הנוער, העתידים לקבל בטקס את תעודת זהות, בתכנון ובביצוע. רצוי למקד את הטקס סביב נושא מרכזי, כמו: אזרחות פעילה, סולידריות אזרחית, זכויות אזרח, סמלי ריבונות ועוד, ולתת את הדעת למרכיבים הצורניים של הטקס, כמו: הנפת דגל המדינה, הצבת סמל המדינה, הצבת תמונות, מוזיקת רקע, שקופיות וכו'.

מבנה הטקס

הטקס המוצע הוא טקס בית ספרי. רצוי לשתף בו את כלל תלמידי בית הספר.

הטקס בנוי משני חלקים עיקריים:

- הראשון – ברכות ונאומים
 - השני – כל תלמיד ייקרא אל הבימה, יקבל תעודת זהות וילחץ את ידי אנשי בימת הכבוד.
- בנוסף לכך ניתן לשלב בטקס קטעי קריאה וזמר – בפתיחה, בין שני החלקים ובסיום. את הטקס יש לסיים בשירת ההמנון.

היערכות לקראת הטקס

מן הראוי להכין את תלמידי כיתות י' לקראת הטקס:

ברמת התוכן – מרכיבי תעודת זהות, המשמעות של "להיות אזרח", אזרחות פעילה, סמלי ריבונות, זכויות אזרח וחובותיו ועוד.

ברמת הארגון – לפני הטקס מוטב לדון בכיתה לפחות על חלק מהטקסטים שיוקראו במהלך הטקס. מומלץ לקיים את הטקס בפורום רחב של משתתפים – כל תלמידי בית ספר, נציגי רשות מקומית, נציגי ציבור וכו'. חשוב לשוות לטקס מעמד חגיגי – אולי לקיימו באולם ציבורי ביישוב, וראש הרשות המקומית ייתן במו ידיו את תעודת זהות לכל אזרח צעיר.

הקמת צוות היגוי במועד סביר לפני התאריך המיועד לטקס, בהשתתפות רכזים, מורים, נציגי מועצות תלמידים, הורים ובעלי תפקידים בקהילה וברשות המקומית.

דיון במסר המרכזי, בהיבט שבו יתמקד הטקס: מהי אזרחות, למשל. מומלץ לערוך דיון זה במסגרת כיתתית ולהתנסות בהפעלת רוב התוכנית "להיות אזרח פעיל", או לפחות חלק ממנה, כדי להגביר את רמת המעורבות והעניין בטקס. בתהליך זה תציע כל כיתה הצעות לנושא או להיבט שאותו יש להדגיש בטקס. את ההצעות הכיתתיות יש להעביר לצוות ההיגוי שיבחר מתוכן את המסר לטקס ויפעל בהתאם לכך.

שיתוף תלמידים בכתיבת טקסטים לטקס או בבחירתם – שקופיות, קטעי וידאו מסדרת הטלוויזיה "עמוד האש", שירים, קטעי קריאה, מוזיקה, מחול וכו'.

* ההצעות לטקס נכתבו ע"י שרה רוטקופ-הרמתי, מינהל חברה ונוער.

שיתוף מורים לאמנות ותלמידים בעלי כישורים מתאימים בגיבוש הצעות לקישוט בית הספר וזירת הטקס. למשל: עיצוב כרזה בית ספרית לקראת הטקס, הכנת שירון ודף טקסטים, הכנת תוכנייה לטקס, עיצוב במה וכו'. רצוי לעצב את הבמה בצבעים כחול-לבן, לתלות את סמל המדינה, להניף דגלי מדינה.

מינוי הצוות המקצועי לביצוע הטקס – מורים ובני נוער האחראים על פרקי הקריאה, שירה, נגינה, תנועה, משחק, עיצוב במה, תאורה, מערכת הגברה, הקרנה, הנחיה, תכנון לוח זמנים, תכנון רצף הטקסט, שיתוף נציגי הרשות המקומית ואחרים בדברי ברכה ונאומים, בחלוקת תעודות הזהות וכו'.

מומלץ לשלב בין הנואמים בטקס גם אישי ציבור, מנהל בית הספר, נציג התלמידים ועוד.

קביעת לוח זמנים לגיבוש התוכנית ולביצועה על ידי הצוות המקצועי, קביעת מועדים לצורך משוב מעצב ולחזרה כללית.

קביעת מפגש סיכום להפקת לקחים לכל הצוות לאחר הטקס.

ביצוע התוכנית על פי התכנון.

מומלץ להכין ערכה בית ספרית אשר בה ייאספו חומרים וייצבר הידע בנושא תעודת זהות.

מן הראוי לציין שטקסים לקבלת תעודות זהות כבר נערכו ברשויות מקומיות שונות, כגון: כפר סבא ורעננה. הטקסים ברעננה התקיימו בכל בתי הספר העל-יסודיים בנוכחות כל תלמידי בית הספר. ראש העיר נשא דברים ובירך בכל אחד מן הטקסים וכמו כן נאמו מנהל בית הספר ויושב ראש מועצת התלמידים הבית ספרית. בכל הטקסים הוקרן הקטע מתוך סדרת הטלוויזיה "עמוד האש", המתאר את מעמד הכרזת המדינה במוזיאון תל אביב בה' באייר תש"ח.

דגם למבנה טקס

	קבלת תעודת זהות	הטקס
	אזרחות ומשמעותה	נושא הטקס
	להעלות למודעות את חשיבותה של תעודת הזהות כמייצגת בגרות אישית וכמייצגת השתייכות למדינה	מטרת הטקס
	תלמידי שכבת י', הוריהם ומוריהם	קהל היעד
	בכפוף לעונת השנה – באולם גדול או בחוץ	מיקום הטקס
	כשעה	משך הטקס
	שיעורים העוסקים בנושא אזרחות מן החוברת "להיות אזרח".	פעילות מקדימה
	<ol style="list-style-type: none"> 1. שיר פתיחה 2. ברכות ונאומים (הנהלת בית הספר, נציגות מועצת התלמידים, נציגות הורים, נציג מחנכים) 3. שני שירים (שיר וקטע מחול) 4. שני קטעי קריאה 5. תלמידי המחזור עולים ומקבלים תעודת זהות 6. דבר נציג המחזור 7. קטע קריאה 8. שיר / מחול 9. שירת התקווה 	מהלך

	ניתן להתייחס בטקס למגוון נושאים או לבנות את הטקס סביב נושא אחד בלבד: התבגרות (מילדות לבגרות), חברה, עצמאות, לאום, מדינה.	הצעה לתוכן הטקס
הצעה: הטקסטים שייקראו בטקס יהיו מעוצבים כעטיפה של תעודת זהות	דגלים, סמל המדינה, פלקטים בצורת תעודת זהות	אביזרים
תעודת הזהות, שמופיע בה שמי, היא אישור מהודר בעל תוקף רישמי שנועד לציין - והרי זה מוכח שאני - במדינת ישראל - אזרח: השם שקראו לי אבי ואמי הופך לפריט במסמך לאומי וגם שמות ההורים רשומים תו ותג ומועד הלידה מפורסם במדויק. מספר הזהות מצוין בפינה ובנוסף לכל אלה מודבקת תמונה. מהיום כשעלי להציג את עצמי לא מספיק שאומר זה אני וזה שמי עלי להציג תעודה בקביעות כאילו אמרו - לא אני החשוב חשובה תעודת הזהות.	הצעות: קטעים ממגילת העצמאות לכל איש יש שם / זלדה אדם אחר / רחל שפירא (שיר מולחן: נורית הירש) ניתן לבקש מתלמידים לכתוב קטע קריאה קצר במיוחד לכבוד הטקס (דוגמה מצורפת)	קטעי קריאה
	הצעות: עוד לא תמו כל פלאיך (ארצנו הקטנטונת) הללויה - מילים: שמרית אור, לחן: קובי אושרת קום והתהלך בארץ : יורם טהר לב, יאיר קלינגר יש לי חלום : מוהר וילנסקי משירי ארץ אהבתי : לאה גולדברג, סשה ארגוב	קטעי שירה ונגינה
	מקימים פינות ובהן מוצגים היבטים שונים של העשייה הבית ספרית בנושא (תוצרים של שיעורי מחנך, ספרי לימוד, ספרי עיון, תמונות ועוד)	תפאורה
	<ul style="list-style-type: none"> להזמין בעל תפקיד בכיר בעיר כגון ראש העיר / סגנו שישתתפו בטקס חלוקת תעודות הזהות להקת בית הספר קטעי סרטים 	אפשר לשלב

הצעות לשירי זמר במהלך הטקס:

(ניתן להשמיעם ברקע, או להזמין את להקת בית הספר או סולן מבית הספר להשמיעם)

אין לי ארץ אחרת – מילים: אהוד מנור, לחן: קורין אלאל
ארץ ארץ ארץ – מילים ולחן: שייקה פייקוב
עוף גוזל – מילים: אריק איינשטיין, לחן: מיקי גבריאלוב
אין כבר דרך חזרה – מילים: יורם טהר לב, לחן: יאיר רוזנבלום
כאן – מילים ולחן: עוזי חיטמן
הלוואי – מילים: אהוד מנור, לחן: בועז שרעבי
שיעור מולדת – מילים: עלי מוהר, לחן: אפרים שמיר
ארצנו הקטנטונת – מילים: יורם טהרלב, לחן: רמי קליינשטיין
הוי ארצי מולדתי – מילים: שאול טשרניחובסקי, לחן: נעמי שמר
שיר תקווה (עורי עור) – מילים ולחן: אביב גפן
לכל איש יש שם – מילים: זלדה
ללכת שבי אחרך – מילים: אהוד מנור, לחן: נורית הירש
אנחנו לא צריכים – מילים: אבי קורן, לחן: שמואל אימברמן
קום והתהלך בארץ – מילים: יורם טהרלב, לחן: יאיר קלינגר

לסיום ניתן להקריא את מילות השיר "מי אתה" מאת משה שמיר.

מגוון הצעות לפעילות בית ספרית לקט דוגמאות

(מתוך: להיות אזרח - תוכנית חינוכית לקראת קבלת תעודת זהות: נתונים, יוזמות ופעילויות - תשנ"ו)

מגזר ערבי

בית ספר תיכון אנסאל - כפר אנסאל

מבוא

בית הספר התיכון אנסאל מפעיל זו השנה הרביעית את התוכנית "להיות אזרח". התוכנית משתלבת עם הגישה החינוכית של בית הספר, לפיה הוא מכין את תלמידיו לחיים הן מבחינה לימודית והן מבחינה ערכית. התוכנית משתלבת היטב עם תוכניות אחרות המופעלות בבית הספר.

מטרות

- לחזק תחושת השתייכות ונאמנות למדינה ולחוקיה.
- להגביר את המודעות לחובות ולזכויות האזרח במדינת ישראל.
- להדגיש חינוך לערכים כגון: חיי אדם, כבוד האדם, סובלנות, מניעת אלימות.
- לעודד לאזרחות פעילה, לאכפתיות ולמעורבות חברתית קהילתית.

התהליך החינוכי

1. הכנת מחנכי כיתות י' - עם תחילת שנת הלימודים מתקיימים בבית הספר ימים מרוכזים בהם מוצגת למחנכים תוכנית הפעולה: המטרות, תחומי הפעילות, המודל ליישום, הפעלות, הטקס.
2. שיעורי מחנך - תלמידי כיתות י' משתתפים בסדנאות בנושאים הבאים: מה המשמעות של להיות אזרח, הזהות, תעודת הזהות, בין האזרח למדינה, זכויות וחובות, סמלי ריבונות, מחויבות אזרחית, אקטואליה.
3. טקס קבלת תעודות הזהות - נערך בבית הספר בחודש מרץ. הטקס הוא מעמד חגיגי וחוויתי ובו לוקחים חלק: מנהל בית הספר, נציג משרד החינוך, נציג משרד הפנים, נציג המועצה המקומית - אשר נושאים דברים ומברכים את התלמידים.

מסקנות

התהליך שעוברים התלמידים, וקבלת תעודות הזהות בטקס רב משתתפים, חגיגי וחוויתי מחזקים את מטרות בית הספר ומעודדים השתתפות רצינית ופעילה של התלמידים.

למידע נוסף

בית ספר תיכון אנסאל, כפר אנסאל ת.ד. 12 מיקוד 16920.

מגזר ערבי

בית ספר נזירות פרנציסקאניות - נצרת

מבוא

התוכנית "להיות אזרח" תומכת בחזון הערכי של בית הספר: "הפנמת ערכים אוניברסאליים וחברתיים לכלל תלמידי בית הספר, תוך עידוד ערך המנהיגות בקרב התלמידים". התוכנית מזמנת עיסוק בערכים הקשורים לקבלת תעודת הזהות: השתייכות, אחריות, שוויון, ביטחון עצמי ועוד. באמצעותה ניתן להגדיר את הזהות האישית והחברתית ולהגשים היבטים ערכיים בחיי בית הספר, כגון: חינוך למנהיגות, בחירות דמוקרטיות למועצת התלמידים ועוד.

המטרות

- להפנים את הערכים הבסיסיים של אזרח במדינה דמוקרטית.
- להכיר ולהתוודע לחובות ולזכויות של נושא תעודת הזהות.
- להפנים את הצורך בחברה דמוקרטית פלורליסטית.
- לחנך לאזרחות טובה.

הטקס

כ- 100 תלמידי כיתות ' קיבלו את תעודות הזהות בטקס חגיגי בחודש ינואר.

מועצת התלמידים סידרה וארגנה את אולם בית הספר והכינה מילות פתיחה קצרות לטקס. אנחנו משתפים את מועצת התלמידים בכל התהליכים שמתרחשים בבית הספר כדי לחנך למנהיגות ולאחריות, ערכים הקשורים לקבלת תעודת הזהות.

מהלך הטקס:

- מילות פתיחה וברכות
- קריאת השיר "לכל איש יש שם" מאת המשוררת זלדה
- קריאת שיר בערבית
- השיר "אתה פלא" - קונז'ליס
- הרצאה - מה היא הזהות על מרכיביה השונים?
- הרצאה - תעודת זהות - סמלים ותכנים
- חלוקת תעודות הזהות
- סיכום וברכות לנציגי משרד החינוך ולמשרד הפנים

השותפים

- תלמידים - מורים - מחנכים
- נציגי מועצת תלמידים
- מנהל לשכת האוכלוסין בנצרת
- מנהל מרכז ההדרכה במינהל חברה ונוער
- רכזי החינוך החברתי
- נזירה אחראית

מסקנות בעקבות ההתנסות

הטקס היה מוצלח ותרם להפנמת הערכים הנראים לנו חשובים ומשמעותיים. זו השנה השלישית שאנו מקיימים אותו וניתן לומר שהוא הפך לחלק מתרבותו הארגונית ערכית של בית הספר.

למידע נוסף בית ספר נזירות פרנציסקאניות, ת.ד. 302, נצרת 16000

מחוז מרכז

בית חינוך ע"ש יצחק רבין - כפר סבא

מבוא

- "יום הזהות" מהווה שיא וסיום לתהליך של גיבוש זהות לקראת קבלת תעודת הזהות. תהליך בירור הזהות שיתואר להלן נשען ישירות על עיקרי החזון הבית ספרי בו מוצהר בין השאר כי:
- בית הספר ישאף לפתח ולהקנות לתלמידיו ערכי זהות יהודית ציונית ישראלית ברוח אהבת הארץ.
 - בית הספר ישאף להצטיין בתחום הלימודי, הערכי והחברתי.

התהליך החינוכי

1. התהליך החל ביום הזיכרון ליצחק רבין, בו השתתפו התלמידים בסמינר בן חמש שעות, שבמהלכו עלו לדיון נושאים כמו: קבוצות בחברה הישראלית, דרכי מחאה במשטר דמוקרטי, רצח פוליטי.
2. המשך התהליך היה בבירור זהות החברה הישראלית תוך טיול סדנה שעבר משכונת הארגזים לכיכר המדינה בתל אביב ועסק בשאלת הפערים החברתיים כלכליים בחברה הישראלית.
3. בכיתות דנו התלמידים:
 - בהגדרה של זהות ומהיכן היא שואבת את כוחה (זהות היסטורית - נדבכי העבר, זהות אישית ייחודית ופרטית, זהות קולקטיבית כחלק מהווה ועתיד משותף).
 - בבירור ההגדרה של זהות אישית וזהות לאומית - אילו אלמנטים תעודת זהות צריכה לכלול, מהם המרכיבים המאחדים ואילו מרכיבים עוזרים לעשות הבחנות. מהי תרומתה של תעודת הזהות ואיך זה לחלופין להיות "אזרח העולם" ללא זהות לאומית מסוימת.
4. סיום התהליך יהיה ב"יום זהות" בו יטיילו התלמידים בירושלים (המהווה מרכיב חשוב ועיקרי בזהות היהודית ציונית וישראלית).

האתרים בטיול הם:

- מוזיאון הרצל**, המציג את הרעיון הציוני כפי שגובש על ידי הרצל, והרחבתו לחזון אקטואלי לימינו. טיילת ארמון הנציב המאגדת בתוכה:
- תצפית לעיר העתיקה והחדשה - כעיר שחוברה לה יחדיו - היסטוריה ישראלית.
 - תצפית לכיוון גדר ההפרדה - מהי גדר? מהי חומה? בין מי למי היא מפרידה? האם היא נחוצה? הבעיה הישראלית ערבית.
- סיור באמת המים** - מזכרת מהחיים בחסות רומא - ימים ללא זהות.
- סיור בחפירות הכותל** - מרכז דוידסון - מורשת יהודית היסטורית של התקופות השונות.
- ביקור בכותל** - הכותל המערבי, מושא הגעגועים של העם בהיותו בגולה. סמל דתי שהפך לסמל של הבטחה קיומית וריבונית.
5. הטקס - בסיום הסיור ייערך טקס שכבתי אשר בסופו יוענקו תעודות הזהות לתלמידים. הטקס יכלול קטעי קריאה ושירה שכולם נושקים לנושא של זהות, ישראליות והתבגרות.

מסקנות

אנו מאמינים כי תהליך בירור הזהות שאותו עברו תלמידי שכבת 'א' יאפשר להם בהמשך הדרך לשאול את השאלות הנוקבות, לבדוק את השתייכותם לחברה הישראלית ואולי גם לטפח אצלם תחושת אזרחות חזקה וברורה יותר.

למידע נוסף:

בית חינוך ע"ש רבין, רח' החי"ש 9, כפר סבא, טל' 09-7662021.

מחוז מרכז

תיכון מקיף ה' - ראשון לציון

מבוא

התוכנית "להיות אזרח" מתחילה בראשית השנה, כדי ליצור קשר ישיר והדוק בינה לבין התוכנית "מחויבות אישית". לאחר שביררו התלמידים את ערכי המחויבות והנתינה לקהילה הם התפנו לעסוק בסוגיות הנוגעות למשמעות של "להיות אזרח". תוכנית זו עוסקת בתהליכי גיבוש הזהות, בניסיון לגעת בחינוך ערכי נגיעה אחרת, רלוונטית, נכונה ומתאימה לזמנה.

המטרות

- בירור מעמיק של מושג הזהות
- חיבור אמיתי למחויבות האישית כאזרח במדינה
- פיתוח גאווה ישראליות על כל היבטיה

התהליך החינוכי

1. בתחילת השנה יצאו התלמידים לטיול סליחות בלילה בירושלים והתחברו לשאלת הזהות היהודית שלהם. מרבית תלמידי השכבה הם צברים ילידי הארץ ומיעוטם עולים חדשים וותיקים. לכן הסוגיה המרכזית שעלתה לדיון הייתה מיהו ישראלי ומהי ישראליות בעיניך. התלמידים התחברו לסוגיה זו בדרכים יצירתיות: ממשחק קלפים עם מילות מפתח, דרך כרזות שתלמידים הכינו, שירים ישראליים ועוד (שלוש פעילויות לדוגמה מצורפות בהמשך).
2. בנוסף, יצאו התלמידים לסמינר של לימוד וחוויה בנושא זהותנו כישראלים וכבני אדם במתחם ה"סינמה סיטי" שבצומת גלילות. במסגרת יום זה הצטרפו התלמידים במסע וירטואלי ליוני, צעיר ישראלי המוזמן לראיון קבלה לחברה, ויותר מאשר החברה לומדת עליו, הוא לומד ומגלה אמיתות על עצמו, על חייו, על זהותו ועל אמונותיו. ממסע הנע מאולם לאולם, הופכת החוויה למסע הנכנס פנימה אל נבכי נפשו של כל אחד מהצופים.

אולמות עיקריים בהם עברנו:

- אולם התלת מימד** - האנשים, החוויות והמקומות שמהם מורכבת המהות שלנו בסרט תלת מימדי.
 - אולם החושך** - קול התבונה והרגישות. סיפורים גדולים על רגעים קטנים של אנושיות.
 - שירים ושורשים** - החברה הישראלית כפי שהיא משתקפת במוזיקה בתקופות שונות. מלווה בקליפים, מוזיקה ואורות לייזר.
 - עם, אומה, תקומה** - חידון טריוויה המבוסס על 100 מושגי היסוד ביהדות, בציונות ובדמוקרטיה. באולם זה התחרו הבנים בבנות בחידון הטריוויה באמצעות שלטים אינטראקטיביים.
 - אולם הסימולטורים** - באולם זה "טסנו" עם יוני ברחבי הארץ ולמדנו על נתינה והתנדבות של פרטים וארגונים. היציאה לסמינר חווייתי זה תרמה רבות להפנמת הנושא.
3. פעילות נוספת שנערכה הייתה חיבור הנושא לאקטואליה. בתקופה בה נלמד הנושא, התפרסמה כתבה בעיתון על התינוקת שנמצאה בפח האשפה. סיפור זה עורר שאלות זהות רלוונטיות - עד כמה חשובה הזהות האישית, מיהם הורי, מתי נולדתי, היכן וכד'.
 4. הטקס - שיאו של התהליך היה טקס קבלת תעודות הזהות. הטקס נערך בשעות הערב בהשתתפות ההורים. הטקס היה מרשים ולקחו בו חלק נציגי מועצת תלמידים, תנועות הנוער ופעילים במחויבות האישית, נציגים מהעירייה ומהפיקוח על החינוך החברתי.

הטקס, שנערך בבית הספר, נבנה על פי המודל של "הדלקת משאות". נבחרו נציגים מכל כיתות י' שיש להם תחום עשייה התנדבותית מעניין, או תאריך לידה מיוחד, שקשור לתאריכים חשובים בתולדות המדינה. כמו כן, שולבו בטקס קטעים על ישראליות וכמובן שירים על הארץ.

השותפים

תלמידים, מורים, הורים, גורמים ברשות ועוד.

מסקנות

חשוב ללמוד את הנושא בדרכים יצירתיות, השונות מלימודי ההיסטוריה והאזרחות. כשעובדים עם התלמידים בדרך חווייתית, מגיעים אליהם באופן עמוק ואמיתי.

למידע נוסף

תיכון מקיף ה' רחוב ההרדוף קרית ראשון ת.ד. 25040 מיקוד 75025 טל' 03-9613735.

שלוש הפעלות לדוגמה

1. ישראלי בעיני הוא...

סבב תשובות שבסופו של דבר יחבר אותנו למדינה. ניתן להשתמש בכרטיסי מילים - תל אביב, בר מצווה, בית"ר ירושלים, דגל המדינה, שווארמה בפיתה, חיילים, "כל עוד בלבב", הכותל המערבי, ים, החרמון, חוץ לארץ, בית כנסת, פספוסים, יום כיפור, יום הזיכרון לחללי צה"ל, עברית, שוק וכו' (ניתן כמובן לחשוב על מאגר מילים נוסף ואחר). כל תלמיד מתייחס לכרטיס ואומר איך זה מתקשר לישראליות. בסיכום - איך אני, הפרט, מרגיש ישראלי, מה מחבר אותי לכאן?

2. "אזרח"

כותבים את המילה "אזרח" במאונך על הלוח, כל אות מציינת משמעויות שונות:
א - אני - מי אני? שם, שם משפחה, ארץ לידה, הורים, שורשים, מסורת, תרבות
ז - זכויות - תוקף חוקי לקניין דבר, או לעשיית דבר מה
ר - ראוי - במילון: הגון וטוב, זכאי
ח - חובות, התחייבות

משוחחים על כל המשמעויות הנגזרות מהמילה אזרח:

- מי אני?
- מהן זכויותי וחובותי?
- מה עושה אותי אזרח ראוי? (מי שאינו אזרח - הוא אורח)

3. "זהות"

כותבים את המילה "זהות" במאונך על הלוח, כל אות מציינת משמעויות שונות:
ז - זיכרון, זיכיון - קבלת זכויות
ה - הבטחה, הסכמה - מה אני מבטיח כאזרח ומה המדינה מבטיחה לי
ו - ודאות - האזרחות מעניקה לי ודאות, ביטחון
ת - תמונה, תצלום - חלק מהזהות שלי הוא התמונה שלי

הזהות מקנה לי אפשרות לקבל זכויות, היא מחזקת את הוודאות לגבי עצמי. אי אפשר להשאיל או לשאול זהות. הזהות היא מעין הסכמה לקבל על עצמי להיות חלק מקהילה.

מחוז תל אביב

תיכון עירוני "בית וגן" - בת ים

המוטו לפעילות: "חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו" (שמואל ב', פרק י' פס' י"ב)

התהליך החינוכי

1. חיזוק הזהות היהודית הדתית

- א. דיון בנושא: "מדינה יהודית ודמוקרטית"
- כיצד החרדי, החילוני, הדתי לאומי והערבי מתייחסים למדינה.
- ב. דיון בנושא: "מיהו יהודי?"

2. חיזוק הזהות הציונית

- א. לימוד מגילת העצמאות
- ב. ביקור במוזיאון הפלמ"ח
- ג. שיעורי מחנך: מהי זהות אישית, סמלי מדינת ישראל

3. אזרחות פעילה

- א. תרומה לקהילה - "מחויבות אישית"
- ב. התנדבות בקהילה: איסוף בגדים ומוצרי מזון וחלוקתם בשיתוף עם אגודת ההתנדבות, אירוח ילדים בעלי צרכים מיוחדים במסגרת אירועי פורים, ביקור במעון מוגן לקשישים, חלוקת משלוח מנות.

4. מסע ישראלי - "מבראשית"

- תנועת "מבראשית" מקיימת מסע מרתק לגיבוש הזהות האישית והלאומית. המסע נמשך שישה ימים והשתתפו בו בנות שכבה י'. כל אחד מימי המסע הוקדש לנושא ייחודי:
- יום א' - אני ועצמי** - בירור הכוחות הסגוליים הטמונים בפרט.
- יום ב' - אני והקבוצה** - לימוד על חשיבותה של הקבוצה על ידי משימות קבוצתיות בטבע, המחייבות עבודת צוות ושיתוף פעולה.
- יום ג' - אני והחברה** - פיתוח תחושת האחריות כלפי החברה והקהילה, הדגשת החסד והנתינה כערך יהודי, על ידי משימות ניווט בעיר תוך קיום פעילות התנדבותית בקהילה.
- יום ד' - אני והעם בארץ** - הבנת זכותנו על הארץ ומקומה של ארץ ישראל כגורם מאחד לכל יהודי, באמצעות ביקור באתרים ובמקומות היסטוריים.
- יום ה' - אני והמדינה** - חיזוק תחושת האחריות הפעילה של התלמידה בנוגע לתהליכים משמעותיים המתרחשים במדינת ישראל, באמצעות ביקור באתר מורשת קרב.
- יום ו' - זהות יהודית** - חיבורה של התלמידה ליהדותה והבנתה את משמעות רצף הדורות היהודי, באמצעות קיום שבת בירושלים.

הטקס

- טקס חלוקת תעודות הזהות נערך בירושלים, במשכן הכנסת בשיתוף ההורים. הביקור בכנסת כלל:
- א. הדרכה - הסבר על עיצובה ומשמעותה של המנורה, סיור במליאה, בחדרי הוועדות ומפגש עם חבר כנסת.
 - ב. טקס חלוקת תעודות זהות - ובו מסכת שנערכה על ידי התלמידות, ברכות וחלוקת תעודות למצטיינות במחויבות אישית.

סיכום הפעילות

סיכום הפעילות נערך במקום הלאומי הדתי הקדוש לנו מאוד - הכותל המערבי.

למידע נוסף בית ספר בית וגן, הרב קוק 17, בת ים, טל' 03-5063712.

מחוז תל אביב

בית הספר התיכון העירוני ע"ש דוד קלעי - גבעתיים

מבוא

התוכנית "להיות אזרח" פועלת בבית הספר זה שנתיים, ומשולבת בתוכנית "מחויבות אישית".

התהליך החינוכי

1. הכשרת מחנכי כיתות ' - ההכשרה נערכה בבית הספר על ידי רכזת מחויבות אישית. במסגרתה התנסו המחנכים במספר פעילויות וקיבלו כלים להפעלתה של התוכנית בכיתות.
 2. שיעורי חברה - התלמידים למדו מה המשמעות של להיות אזרח, מהי אזרחות במדינת ישראל ועוד.
 3. הכשרת ממ"צים - תלמידים שמסייעים בהעברת שיעורי חברה המשתלבים בתוכנית "להיות אזרח". במסגרת זו דנים בנושאים כגון: בעיות כלכלה, משפחות חד הוריות, קליטת עלייה, אקטואליה ועוד.
 4. טקס קבלת תעודות הזהות - השנה נערך הטקס בשדה בוקר, ליד קברו של דוד בן גוריון, מתוך מגמה לחזק את הקשר בין אדמת הארץ לאזרחות במדינת ישראל.
- בטקס צוינו המצטיינים ב"מחויבות אישית" על מנת להדגיש את הקשר הישיר בין אזרח במדינת ישראל לבין נתינה ותרומה לקהילה.

מסקנות

- לשיעורי החברה יש ערך רב כהכנה לטקס.
- התוכנית מוצלחת כאשר היא מתבצעת כראוי ומחזקת את הקשר בין אזרחות טובה למחויבות אישית.

למידע נוסף

תיכון קלעי, רח' אהרן גולדשטיין 12, גבעתיים 53233, טל' 03-6730943.

מחוז ירושלים

תיכון עירוני א' למדעים ואמנויות - מודיעין

מבוא

בית הספר מקיים את התוכנית "להיות אזרח" בשיתוף מינהל חברה ונוער. שמחנו להצטרף לתוכנית משום שתכניה משתלבים באופן טבעי ושזורים בתהליך החינוכי המתקיים בבית הספר. התוכנית הבית ספרית מאגדת את כל מרכיבי החינוך הערכי וממקדת סוגיות מסוימות.

המטרות

- לחזק בקרב בני הנוער את תחושת ההשתייכות למדינה ואת הנאמנות לחוקיה.
- לעודד את בני הנוער לאזרחות פעילה, לאכפתיות ולמעורבות חברתית קהילתית.

התהליך החינוכי

בית הספר הקים צוות היגוי שמפעיל את התוכנית הייחודית בשיתוף מינהל חברה ונוער, צוות אזרחות וצוות השכבה.

לתוכנית ארבעה חלקים:

1. החלק הראשון - עוסק במהות תעודת הזהות ובשאלת חובות וזכויות האזרח במדינה.

בחלק זה משתתפים התלמידים בחמישה שיעורי חינוך בנושאים:

- מהות תעודת הזהות
- חובות וזכויות האזרח
- מיעוטים בישראל
- מיהו יהודי, יחסי דתיים-חילוניים
- תרומה לקהילה

2. החלק השני - מעלה לדיון סוגיות מהותיות במדינה:

- הצביון היהודי של מדינת ישראל ויחסי דתיים-חילוניים (בשנת הלימודים תשס"ה במסגרת פרויקט "יחד").
 - מיעוטים במדינת ישראל - השנה, במסגרת תוכנית על רב תרבותיות בחברה הישראלית, ישתתפו התלמידים ביום מרוכז שיתמקד בקהילות הדרוזית, הערבית והבדואית. המפגשים יחשפו את התלמידים לנושא באמצעות שיח עם נציגי לאומים שונים המספרים להם על דתם, תרבותם ותפיסתם כאזרחי מדינת ישראל.
 - יהדות התפוצות - חיזוק הקשר עם בני נוער ותלמידים מהתפוצות השונות.
- כמסורת בית ספרית, הפעילות מתואמת ומיושמת בשיתוף פעולה מלא עם המתנ"ס במודיעין ועם רכז הנוער.

3. החלק השלישי - סיורי של"ח, כחלק מפעילות שנתית עניפה בתחום. במסגרת הסיורים יכירו התלמידים

את התרבויות השונות (קראים, נוצרים, מוסלמים ועוד). כמו כן יבקרו בעיר הבירה ירושלים: בקריית הממשלה, בבית המשפט העליון ובכנסת ישראל - המייצגים את שלוש רשויות השלטון במשטר דמוקרטי: המבצעת, השופטת והמחוקקת.

4. הטקס

החלק הרביעי והאחרון יהווה את שיא התוכנית: טקס הענקת תעודות זהות בנוכחות הורי התלמידים, נציגי העיר ונציגי מינהל חברה ונוער.
לאחר התהליך החינוכי ערכי והפעילות במסגרת "מחויבות אישית" יהיו זכאים התלמידים לקבל תעודת זהות ולהיות אזרחים שווי זכויות וחובות במדינת ישראל.

השותפים

צוות השכבה – מחנכים, יועצת, רכזת שכבה, רכזת טקסים, הורים, צוות של"ח, רכזת מחויבות אישית, רכזת חינוך חברתי קהילתי, גורמים ברשות – מתנ"ס, רכז נוער ונציגי מינהל חברה ונוער.

מסקנות

ברבות השנים הפכה הפעילות לחלק בלתי נפרד מהתרבות הבית ספרית. התלמידים בהיותם חלק מההוויה, ההורים הנרגשים והשותפים לקראת התאזרחות ילדיהם, המורים השותפים והמעגלים השונים המעורבים – מעלים את רמת המעורבות, השותפות והאזרחות הפעילה.
בכל שנה מוסיף הצוות נדבך יצירתי משלו וכך משודרג התהליך ומקבל פנים חדשות תוך איזון בין המסורת ליצירתיות מחודשת.

למידע נוסף

תיכון עירוני א' למדעים ואמנויות, רחוב דם המכבים 9, מודיעין, טל' 08-9704742.

מחוז ירושלים

אוולינה דה-רוטשילד תיכון עירוני ה' ממלכתי דתי לבנות - ירושלים

מבוא

מדי שנה משתתפות הבנות בכיתות י' בסדרה של מפגשים בנושא "להיות אזרח". את הסדנאות בכיתות מעבירים מנחי המדור הדתי של מדרשת "אדם", שהחלה לפעול השנה בבית הספר במגמה להביא למודעות התלמידות את הצורך בשימוש בשפה דמוקרטית, כדי לשפר את האקלים הבית ספרי ולשמור על איכות הסביבה האנושית בבית הספר.

התהליך החינוכי

מנחי המדרשה פעילים במספר שכבות בבית הספר. כל מנחה עובד עם חצי כיתה במשך כל השנה. באמצעות הפעלות אינטראקטיביות ולימוד משותף של טקסטים עולים לדיון נושאים מרכזיים, כגון: זכויות וחובות האזרח, זכויות האדם, חוקים וגבולות, יחסי רוב ומיעוט ועוד נושאים רבים ומגוונים. מחנכי הכיתות שותפים לתכנון מהלך הפעילות, ומקבלים משוב שוטף מהמנחים כדי להמשיך ולעסוק בנושאי הסדנאות בשיעורי מחנך.

מנחי המדרשה פעלו במהלך השנה בכיתות ז', ח' במקביל ללימודי האזרחות, כדי להמחיש באופן חי ואמיתי את המושגים שנלמדו, וכדי להוביל מהלך של הכנסת "שפה דמוקרטית" למודעות התלמידות.

בכיתות י' הפעילות מתמקדת בשני צירים:

1. מעורבות ואזרחות פעילה
2. שילוב ערכי היהדות עם ערכי הדמוקרטיה

בכיתות י"ב הפעילות מתרכזת בשני נתיבים: האחד - מפגשי דתיים-חילוניים (לשם כך ערכנו מפגשים עם בית הספר שליד האקדמיה למוסיקה). השני - עבודה בכיתות לקראת הבחירות לכנסת ה-17.

הטקס

לאחר סיום סדרת המפגשים בחודש מאי, יבקרו בנות כיתות י' בכנסת וישתתפו ביום עיון חווייתי, ולאחריו נקיים טקס קבלת תעודות זהות בהשתתפות הורי הבנות. כולנו תקווה שהתהליך יחזק את תחושת הזהות וההשתייכות של התלמידות.

למידע נוסף

טל' 02-6251443.

מחוז דרום

בית ספר קהילתי מקיף "עמל" אלנג'אח - רהט

המטרות

- פיתוח אקלים בית ספרי דמוקרטי, הומניסטי
- חינוך לאזרחות טובה ותרומה לקהילה

התהליך החינוכי

1. **שיעורי מחנך** - הפעלות מתוך תוכנית מינהל חברה ונוער "להיות אזרח".
2. **ביקור בבית המשפט המחוזי** בבאר שבע - התלמידים משתתפים בחמש סדנאות לימוד, וצופים בעבודת בית המשפט. הביקור נערך בחסות המרכז הלימודי בבית המשפט.
3. הרצאות וסדנאות בנושא **חובות וזכויות** - ההרצאות ניתנו על ידי השוטר הקהילתי במסגרת הפרויקט "בית ספר בטוח".
4. **מנהיגות ומנהלים** - למידה בקבוצות על נתינה ותרומה לקהילה ותכנון פרויקטים לטובת בית הספר והסביבה.
5. **טקס חלוקת תעודות זהות** - בבית המשפט המחוזי בבאר שבע בנוכחות ההורים, נציג משרד הפנים ומפקח בית הספר.

השותפים

- צוות חינוך חברתי: רכז חינוך חברתי, רכז קהילתי
- רכז בטיחות, שוטר קהילתי
- תלמידי כיתות י', מועצת תלמידים, מחנכים, מורים, הורים
- בחלקים מהתוכנית שותפים גם תלמידי כיתות ט' ו - י"א

מסקנות

- התוכנית מאפשרת שימוש במגוון של פעילויות בשעת חברה
- התלמידים נחשפים לחוקי המדינה ולפעילות בקהילה וביישוב
- יש הזדמנות לחנך את התלמידים לערך התרומה, הנתינה ולחנך לאזרחות טובה

למידע נוסף

בית ספר קהילתי מקיף אלנג'אח - רהט שכ' 34, טל' 08-9917701.

הצעות נוספות

בית ספר אורט - רמת יוסף טקס קבלת תעודות זהות בכנסת | תש"ע

סרטון פתיחה: נאום הכרזת המדינה של בן גוריון

קריין: אין לי ארץ אחרת

גם אם אדמתי בוערת

רק מילה בעברית חודרת

אל עורקי, אל נשמתי

בגוף כואב

בלב רעב

כאן, הוא ביתי

קריין: אין לנו ארץ אחרת. ביום חגיגי זה, אנו תלמידי כיתה י' זוכים לקבל תעודת זהות ישראלית. באופן רשמי, אנחנו זוכים להיות אזרחים שווים זכויות במדינת ישראל.

אין מקום טוב יותר לקבל את תעודת הזהות מאשר כאן, בכנסת ישראל המסמלת יותר מכל את מדינת ישראל היהודית והדמוקרטית.

קריין: אני מתכבד להזמין את מנהלת בית הספר לשאת את דבריה.

קריין: תודה רבה למנהלת בית הספר.

קריין: "מי אתה" – משה שמיר

העולם שואל: "מי אתה?"

שאלת מפתח לפתוח בה שער

לנעול בה דלת.

ובכל מקום ובכל עת

גוזרים דינך בעד הכוונת...

קריין: קבלת תעודת זהות היא סימן נוסף להתבגרות של כל תושב ואזרח במדינת ישראל. זוהי תעודה שמזהה כל אחד מאיתנו באופן אישי, ומצרפת את כולנו לקהילה אחת של בוגרים – אזרחי מדינת ישראל.

אני מתכבד להזמין את נציגות להקת בית הספר נופר ועדן בשיר "גלגל ענק".

מורים: האיש ההוא / יאיר לפיד

מצגת+סרטון: איזו מדינה – אלי לוזון

קריין: להיות ישראלי / דודו טופז

ללכת לים גם באמצע החורף

להגיד אהלן ולטפוח על עורף

לשיר בציבור את נגן חילי

זה בשבילי – להיות ישראלי...

קריין: לחלוקת תעודות הזהות אני מתכבד להזמין את מחנכי הכיתות...

הקריינים מקריאים את שמות תלמידי השכבה לפי סדר הא'–ב'.

קריין: לשירת התקווה הקהל מתבקש לעמוד.

הצעה לטקס שהוכן לקראת מלאות 60 שנה למדינת ישראל

כתיבה ועריכה: עפרה שרן – רכזת חינוך חברתי, מקיף ה', ראשל"צ

טקס הענקת תעודות זהות - תשס"ח

- ערב טוב לכל האורחים, להורים, למורים ולתלמידים
היום, יום חמישי, י"ז בשבט, אנו, תלמידי שכבת י', מחזור כ"ד, גאים לקבל את תעודת הזהות שלנו ולהצטרף למעגל אזרחי מדינת ישראל.
- נקבל את תלמידי השכבה עם המחנכות (ברקע השיר "אנו נהיה הראשונים")
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י' - עם המחנכת
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י'2 - עם המחנכת
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י'3 - עם המחנכת
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י'4 - עם המחנכת
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י'5 - עם המחנכת
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י'6 - עם המחנכת
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י'7 - עם רכזת השכבה ומחנכת הכיתה
 - יעלו ויבואו תלמידי כיתה י'8 - עם המחנכת
- לשירת התקווה הקהל מתבקש לעמוד.
קהל מתבקש לשבת.
- אנחנו הילדים של שנת 1992. נולדנו בשנה בה נתנה ישראל את אמונה ביצחק רבין זיכרונו לברכה, בבחירות לכנסת השלוש עשרה. מפלגת העבודה, שסיימתה בבחירות הייתה: "ישראל מחכה לרבין", הביאה את המהפך של שנת 1992.
- אנחנו הילדים של שנת 1992. זו השנה בה הלך לעולמו מנחם בגין, מנהיג חרות וראש הממשלה השישי של מדינת ישראל. כראש ממשלה חתם מנחם בגין על הסכם השלום עם מצרים וקיבל את פרס נובל לשלום.
- אנחנו הילדים של שנת 1992. זו השנה שבה באמריקה הרחוקה זכה ביל קלינטון בבחירות לנשיאות. במהלך שנות כהונתו כנשיא התגלה ביל קלינטון כידד ואוהד ישראל.
- אנחנו הילדים של שנת 1992. זו השנה בה רשם הספורט הישראלי הישגים אולימפיים. יעל ארד זכתה במדליית כסף בתחרות ג'ודו באוליפיאדת ברצלונה ואורן סמדג'ה זכה במדליית ארד.
- אנחנו הילדים של שנת 1992. זו השנה בה הועלו עצמות ארבעים ושניים חללי אגוז, ספינה שטבעה ב-1961 בעת שהבריחה בחשאי יהודים ממרוקו לקראת עלייתם לארץ ישראל.
- שנת 1992 הייתה שנת הגשמים והשיטפונות. שטחים רבים הוצפו בישראל ולראשונה מאז 1950 ירד שלג בתל אביב ובחיפה.
- שנת 1992 תיזכר גם מפני שהדוד מאמריקה הגיע לביקור. הסניף הראשון של מקדונלד'ס נפתח בשנה זו.
- שנת 1992 הייתה גם שנה של פיגועים ורציחות על רקע לאומני.

- כל שנה נדמה לנו שהשלום מתרחק מאיתנו. כל שנה והסיבות שלה. ובכל זאת, אנו רוצים להאמין שהשלום יבוא, שגם אם יתמהמה בוא יבוא.
- היום נצא יחד אני וחברי לשכבה עם תעודות הזהות שלנו. קבלת תעודת הזהות היא אחד מסמלי ההתבגרות שלנו. לנו זה ברור מאילו, אולם לרבים מהיושבים בקהל תעודת זהות של אזרח מדינת ישראל מזכירה את סיפורה של המדינה.
- אנו מציינים השנה את יום ההולדת ה-60 למדינה. רבים חלמו לקבל את התואר אזרח מדינת ישראל. בשנת 1947 זה נראה כמו חלום רחוק.
- ביום שישי, ה' באייר תש"ח, שעות אחדות לפני שהדגל הבריטי הורד מבנייני הממשלה הבריטית בארץ ישראל כאות לסיום המנדט, הכריז דוד בן גוריון בתל אביב על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, ושמה מדינת ישראל. השמעת קלטת - הכרזתו של דוד בן גוריון על הקמת מדינה יהודית.

שיר: שיר ישראלי (שלמה גרוניך)

- אני מתכבד להזמין את מנהל בית הספר, לברך את תלמידי השכבה.
- מדינת ישראל חוגגת שישים. זוהי בהחלט שנה חגיגית ובמיוחד ליום ההולדת חשוב שנזכור ונטפח את הישגיה של המדינה הראויים לציון.
- יחסית לגודלה, ישראל היא המדינה קולטת ההגירה הגדולה בעולם.
- מדינה שהספיקה בשלוש וחצי שנותיה הראשונות להכפיל ואף, יותר את מספר תושביה. מספר העולים בתקופה זו היה גבוה ממספר התושבים הוותיקים בארץ - יחס שלא היה לו אח ורע בתולדות ההגירה בעולם. ומאז ישראל ממשיכה בקליטת גלי עלייה מכל המדינות ומשמשת כבית לאומי ליהודי העולם.
- ישראל תופסת את המקום השני בעולם במספר ספרים חדשים לנפש.
- הטכנולוגיה שמשתשת את נאס"א למשלוח תמונות וידיאו מ"מאדים" לכדור-הארץ פותחה על ידי שני ישראלים.
- ה"מסנג'ר" הראשון פותח בשנת 1996 על ידי ארבעה צעירים ישראליים.
- 24% מכוח-העבודה הישראלי מחזיקים בתואר כלשהו, מה שמציב את ישראל במקום השלישי בעולם מבחינה זו, אחרי ארצות-הברית והולנד.
- שני ישראלים מחזיקים בשיא העולמי ביבול כותנה לדונם (245 ק"ג). הממוצע העולמי עומד על 70 קילו בלבד.
- בישראל יש יותר מוזיאונים באופן יחסי לגודל האוכלוסייה מאשר בכל מדינה אחרת.
- ההשקיה בטפטפות היא המצאה ישראלית שחוסכת מים באופן משמעותי בכל העולם.
- ישראל מובילה בעולם במספר המדענים והטכנאים בכוח-העבודה שלה.
- ישראל שלחה 120 רופאים לאזורים מוכי הצונאמי באסיה, כמו גם 82 טון של ציוד רפואי וסיוע הומניטארי. היא הייתה אחת המדינות הראשונות שנרתמו לעזרה לאחר האסון.
- ישראל היא אחת משמונה המדינות היחידות בעולם שיכולות לשגר לוויינים לחלל.
- שמונה ישראלים זכו בפרס נובל משנת 1966 ועד היום, ורבים ממקבלי הפרס בקטגוריות השונות הם יהודים.
- אלה רק מעט מההישגים. לנו נותר אלא להתגאות ולהמשיך ולטפח הישגים נוספים.
- אני מתכבד להזמין את רכזת שכבת י', לברך את תלמידי השכבה.
- תוכנית הלימודים במסגרת שיעורי המחנך "להיות אזרח" חשפה אותנו לשאלות מהותיות על חובות וזכויות כאזרחים במדינת ישראל. זו הייתה הזדמנות לבדוק גם את יחסנו למדינת ישראל.

שיר: שווים (רן דנקר ועילאי בוטנר)

- אני מזמין את המפקחת על החינוך החברתי לשאת דברים. (בעקבות הדברים...)
 - אכן, שאלה למחשבה: איך אנו הדור הצעיר נוכל לשפר את פני החברה ולתרום לקידומה? את זאת נשמע בהמשך.
 - אני מזמין את נציגי הכיתות.
- אני, תלמידת כיתה י'1-**, לומדת במגמת הנדסת תוכנה, כיתת טכ"מ. ההי-טק הוא הקטר הכלכלי של המדינה. על מנת לשמור על יתרונותיה היחסיים של ישראל ולמצות את פוטנציאל הצמיחה של תעשיית ההי-טק הישראלית, יש לתכנן ולפעול לטווח הארוך.
- בנאומו של ראש הממשלה בוועידת ישראל לעסקים גלובס אמר מר אולמרט כי מדינת ישראל ענייה במשאבי טבע. משום כך למשאבי האנוש משקל סגולי מיוחד. עוד ציין ראש הממשלה כי מערכות האלקטרוניקה המתוחכמות וחיידושי הטכנולוגיה של ישראל היו לשם דבר בעולם כולו. הגענו להישגים משום שלא הייתה לנו ברירה. היינו חייבים להיות ראשונים כדי לשמור על קיומנו.
- אני וחברי לכיתה מייצגים את דור העתיד, הרואה לנגד עיניו את קידום מדינת ישראל והבאתה להישגים. אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני, תלמידת כיתה י'2- מד"צית מטעם אגף הנוער ומשתתפת בפרויקט דיפלומטים צעירים, תוכנית הכשרה לבני נוער המייצגים את העיר ראשון לציון בפורומים שונים בארץ ובעולם במסגרת חילופי צעירים ונוער. מטרת התוכנית היא ליצור הזדמנות למפגש חברתי אנושי ותקשורתי בין בני הנוער מרחבי הארץ והעולם. התוכנית מקנה מיומנויות תקשורת, נימוסים והליכות, חיזוק התודעה היהודית והמורשת ההיסטורית, טיפוח עקרונות הדמוקרטיה על בסיס קבלת השונה ויצירת קבוצה ייחודית שיש עמה שליחות.

במסגרת המחויבות האישית אני מדריכה בצהרון בפרויקט פלא - פרויקט לילדים אתיופיים ומחברת אותם לארץ דרך פעילויות ומשחקים.

אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמידת הכיתה י'3- במגמת התיאטרון. סב סבי חי בליטא ומשפחתו הייתה בין המשפחות הגדולות ביותר שם. במסגרת פעילותו הציונית, השתתף סב סבי בקונגרס הציוני הראשון.

סיפור משפחתי קשור באופן הדוק להיסטוריה הכואבת של יהודי מזרח אירופה. משפחתי ברח בגלל הפוגרומים לארגנטינה והתמקמה שם. הורי נולדו בארגנטינה והיו פעילים בתנועת השומר הצעיר ובשנת 1978 החליטו לעשות עלייה. במסגרת עבודתו של אבי הם נדדו משליחות לשליחות וכשנולדתי אני, החליטו הורי לשוב לארץ באופן סופי ואנחנו כאן משנת 1994.

אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמידת כיתה י'3- במגמת התיאטרון. סיפור חיי קושר אותי יותר מהכול לישראל למרות שלא נולדתי בה. אני לא הצבר הטיפוסי. הורי נדדו בין ארגנטינה לארה"ב ואני נולדתי בארגנטינה.

בהיותי בן שבע, אבי עשה עלייה לארץ ואני עליתי איתו. השנים הראשונות לא היו קלות. המעבר לעברית ולצבריות לא היה פשוט. בשלב מסוים חברתי לאמי, שבינתיים עברה לספרד, אבל לאחר שנה, בה התגעגעתי לארץ, לחברים, חזרתי לכאן.

אני בחרתי בישראל וישראל בחרה בי. לא נולדתי כאן, אך תחושת הבית היא כאן.

אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמידת כיתה י'4- במגמת האמנות. למשפחתי סיפור מיוחד שקושר אותה למדינה באופן הדוק. סבי מצד אבי עלה ארצה מתימן עשר שנים לפני קום המדינה. בביתנו שמורה תעודה שהונפקה לו בתקופת המנדט הבריטי. החוויות הראשונות שלו בארץ היו לא קלות. כתימיני מסורתי הוא הגיע לקיבוץ ופאותיו נגזזו.

אולם שנותיו בקיבוץ הפכו אותו בסופו של דבר לישראלי, ולאחר כמה שנים הצטרף לארגון האצ"ל ושירת בו עד קום המדינה. סבתי מצד אבא הייתה ילידת ירושלים ואירועי טרום המדינה, כ"ט בנובמבר, הכרזתו של בן גוריון על הקמת מדינה יהודית, מלחמת השחרור הם חלק מסיפור חייה. אני נרגשת מכך שסיפור משפחתי שזור בסיפורה של המדינה.
אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמידי כיתה י'5-, במגמה העיונית. במסגרת המחויבות האישית אנו מתנדבים במשתלה של עיריית ראשון לציון, במחלקה לגינון ולטיפוח העיר. איכות הסביבה היא חלק משמעותי בהתנהלותה של עיר והגיננו הוא חלקן הראוה של עירנו. אנו שמחים שנפל בחלקנו לתרום לפיתוח והרחבה של הריאות הירוקות בעיר. אנו גאים לקבל היום את תעודות הזהות שלנו, יחד עם חברינו לשכבה.

אני תלמידת כיתה י'6- במגמת מדעי החברה, מדריכה בתנועת הנוער העובד והלומד. בחרתי לבוא ממקום של השפעה ואני מאמינה שתנועת הנוער מהווה חינוך משלים לחינוך הפורמאלי. אני רוצה לראות את חניכי הצעירים משנים ומשפיעים, מפתחים חשיבה עצמית ובחרים בבחירה חופשית את הדרך בה יראה מסלול חייהם. אני רוצה שהם יקחו אחריות על חייהם בפרט ועל החברה בכלל. תנועת הנוער היא אי של שפיות מבחינתי, מקום של יחד, מקום בו ניתן לשנות ולהשפיע.
אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמיד כיתה י'7- במגמת התקשורת. נולדתי בעיר ראשון לציון וסיפור משפחתי שזור בסיפורה של העיר. סב סבי היה ממקימי ראשון לציון. הוא נמנה עם שנים עשר החלוצים הראשונים שהתיישבו בראשון לציון. את אשתו הכיר במסגרת קבוצת החלוצים והם התחתנו והקימו את ביתם כאן בעיר. סבי מצד אמי עלה ארצה מפולין במסגרת מבצע "ילדי טהרן", מבצע הצלה של ילדים יהודים בתקופת מלחמת העולם השנייה. סיפורי משפחתי חיזקו אצלי את ההכרה בחשיבות ההיאחזות בארץ הזאת ובישראליות שלנו.
אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמיד כיתה י'7-, במגמת התקשורת, חבר במד"צים מטעם אגף הנוער, תנועה ייצוגית של עיריית ראשון לציון. מסגרת זו מאפשרת לי לפעול במסגרת המחויבות האישית ומפתחת ערכים של אחריות, יחסי אנוש, תרומה לחברה.
אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמידת כיתה י'8-, במגמה העיונית, מתנדבת במסגרת המחויבות האישית שלי במעון נעמ"ת. העבודה עם הילדים הפעוטים מרגשת אותי מאוד ומאפשרת לי למצות את יכולותי ולתרום מכישורי. אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

אני תלמידת הכיתה י'8-, במגמה העיונית. נולדתי בחג החנוכה, חג שמתאפיין בניסים, ניצחון המעטים נגד הרבים ונס פך השמן.
עם ישראל ידע ניסים רבים במהלך ההיסטוריה שלו וגם הקמת המדינה הייתה בבחינת נס. רבים מאויבינו ציפו להכחדתנו ויום הולדת השישים למדינה גם הוא בבחינת נס.
אני גאה לקבל היום את תעודת הזהות שלי, יחד עם חברי לשכבה.

שיר: בסוף העולם (אביב גפן)

תלמיד: אני מתכבד להזמין את ראש העיר ראשון לציון לברך את תלמידי השכבה.
תלמידה: עוד מעט נצא כולנו עם תעודות זהות ישראליות. אנו תלמידי מחזור כ"ד, רוצים להזכיר לכל הנוכחים כאן שיש לנו אזרחים נעדרים, שלא מממשים את אזרחותם ולא נהנים ממנה.
תלמידה: אנו קוראים לכולם לשנן את הפסוק "ושבו בנים לגבולם" ולהתפלל לשלומו של גלעד שליט.
תלמיד: היום אנו מצטרפים למעגל האזרחים של מדינת ישראל.
תלמיד: ברכות לתלמידי השכבה ואל תשכחו...
תלמידה: לקחת לאט את הזמן, העולם עוד יחכה בחוץ. שיהיה לכולנו בהצלחה.

שיר סיום: עניין של זמן (אהוד מנור, רמי קליינשטיין)

תלמיד: התלמידים מתבקשים להתרכז סביב המחנכות לקבלת תעודות הזהות.
ערב טוב לכולם.

מודל להתמודדות עם נושאים אקטואליים

"אחת הסוגיות החינוכיות שאינן יורדות אף פעם מסדר יומנו העמוס היא: האם, באיזו מידה וכיצד על בית הספר ללוות את התלמידים בנושאים ציבוריים – פוליטיים – אקטואליים שנויים במחלוקת" עמדתנו בסוגיה זו היא חד משמעית: מערכת החינוך חייבת להתמודד עם שאלות חברתיות, ערכיות ולאומיות המטלטלות את הציבוריות הישראלית ולהעניק לתלמידים תמיכה וכלים חינוכיים ותרבותיים... להכין את התלמידים להשתתף בשיח הציבורי הישראלי תוך כדי ביסוס ערכים כדמוקרטיה, הומניסטיקה, הידברות, סובלנות..." (שלומית עמיחי, מתוך "שונים אבל שווים: לחיות יחד בתוך מחלוקת", משרד החינוך, ירושלים, תש"ס 2000)

שלב א' – אוורור רגשות

- מתן לגיטימציה לרגשות (אך לא להתנהגויות לא לגיטימיות).
- הפרדה בין רגשות לבין מעשים.

שלב ב' – איסוף מידע וניתוח

- מיקוד הנושא / הבעיה
- איתור מידע בסיסי
- הבחנה בין ידיעה לבין דעה / פרשנות
- פריסת דעות ועמדות שונות ובחינתן

שלב ג' – נקיטת עמדה

- הכרעה אישית המסתמכת על ידע ושיקולי דעת מנומקים על בסיס ערכי.

שלב ד' – מעורבות

- נכונות למעורבות או לפעילות ברמות שונות בדרכים דמוקרטיות ולגיטימיות.

שאלות לדין בעקבות המודל:

- מדוע לדעתכם בנוי המודל כהליך, בשלבים? האם יש "מוקדם ומאוחר" במודל?
- מה דעתכם על מבנה המודל?

אוורור רגשות

- מדוע יש לפתוח את העיסוק בנושא באוורור רגשות? (בשעת הכרעה גוברת סערת הרגשות ולא ניתן לדון בנושא באופן רציונלי לפני שמתפנים רגשית).
- האם ניתן להסתפק באוורור רגשות? הסבירו.

איסוף מידע וניתוח

- "המידע הוא תנאי לנקיטת עמדה מנומקת" – האם אתם מסכימים? הסבירו. (המידע נועד להיות בקרה על הרגש).
- מנין ניתן לשאוב מידע? (עיתונות, טלוויזיה, אינטרנט, רדיו, מומחים, חברים)

- אילו קשיים ייחודיים יש לעיבוד מידע? (לדוגמא: חשיפה למקורות תקשורת שונים, מעורבות רגשית, הכרעות ברגע משבר ועוד).
- מהם הקריטריונים לבחינת המידע כבסיס לנקיטת עמדה? (האם יש בידינו מספיק מידע לנקיטת עמדה? האם המידע אמין? האם המידע מבוסס על ידיעות, עובדות או יש בו גם הנחות ופרשנות? האם קיימת פרשנות שונה לאותן עובדות? האם ניתן לפרש אחרת?)

נקיטת עמדה

- מדוע לדעתכם חשוב לחנך את בני הנוער לנקוט עמדה בנושאי אקטואליה?
- אילו סוגי נימוקים חשוב שיילקחו בחשבון במהלך גיבוש העמדה? מה מקומם של שיקולים ערכיים?
- האם נדרשת הצהרה פומבית על העמדה? מדוע כן? מדוע לא? (נקיטת עמדה חושפת את היחיד לביקורת חברתית, כי הוא מגלה בפומבי עם איזו קבוצה / מחנה הוא מזדהה).

המתודות	שלבים בטיפול באקטואליה	המטרה
<ul style="list-style-type: none"> שימוש ב: <ul style="list-style-type: none"> • מדרש תמונה • השלמת משפטים • קריקטורות • היגדים • קולאז' • צפייה בכתבה המסקרת • אירוע • חומר טלוויזיוני 	<p>אזור רגשות</p> <p>↓</p>	<ul style="list-style-type: none"> • מתן לגיטימציה לרגשות ולא להתנהגויות לא לגיטימיות
<ul style="list-style-type: none"> • ניסוח מסגרת הדיון 	<p>מיקוד הנושא / הבעיה</p> <p>↓</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הגדרת הבעיה/ הנושא המחייבים נקיטת עמדה
<ul style="list-style-type: none"> • לוח קיר ובו מידע • מילון מושגים • שימוש במקורות מידע שונים: • מאמרים וקטעי עיתונות • מומחי ידע • אינטרנט • סרטי תעודה, כתבות ופרשנות 	<p>בחינת ידע רלוונטי</p> <p>↓</p>	<ul style="list-style-type: none"> • בדיקת מידע לצורך נקיטת עמדה • הבנת הערך שבנקיטת עמדה מנומקת
<ul style="list-style-type: none"> • משחקי תפקידים • דיונים בקבוצות ובמליאה • שאילת שאלות הבהרה • זיהוי סיסמאות ואמירות דמגוגיות 	<p>בחינת ביקורתית של עמדות</p> <p>↓</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הרחבת זוויות הראייה בעזרת פריסה של עמדות שונות הרלוונטיות לנושא
<ul style="list-style-type: none"> • דיון מסכם במליאה הנותן ביטוי לדיאלוג הפנימי של המשתתפים • ניתן לשלב דרכים יצירתיות לביטוי העמדה 	<p>נקיטת עמדה</p> <p>↓</p>	<ul style="list-style-type: none"> • הכרעה אישית המבוססת על שיקול דעת מנומק
<ul style="list-style-type: none"> • בחינת חלופות למעורבות חברתית (מכתבים למערכת, השתתפות בהפגנות, הבעת דעות באמצעי תקשורת, עשייה חברתית) 	<p>מעמדה למעורבות</p>	<ul style="list-style-type: none"> • טיפוח נכונות למעורבות קהילתית-חברתית

תוכניות מומלצות להרחבה והעשרה - אגף של"ח

השביל המחבר

תוכנית ההדרכה (הסיוור), ובמרכזה הצעידה בשביל המחבר, חושפת את התלמידים לצמד אתרי ההנצחה הלאומיים והמרכזיים של מדינת ישראל בירושלים: יד-ושם והר-הרצל, אשר מייצגים בתוכם ובעיצובם שניים מהמרכיבים המרכזיים בסיפורו של העם היהודי ומדינת ישראל.

סדנת אחריותנו על הארץ

מטרת הסדנה להעביר את המסר, שהצלחתנו בקיום מדינה איכותית תלויה במידה רבה בכך שרובנו ניטול על עצמנו אחריות בתחומי הסביבה, החברה והלאום, כל אחד על פי יכולתו ונטיותיו, באיזון ראוי עם המימוש העצמי.

סדנת מפגש תרבויות בארץ ישראל

מפגש התרבויות הוא אחד הקווים הבולטים בתבנית הנופאדם של ארץ ישראל משחר ההיסטוריה. מפגש התרבויות העכשווי בארץ ישראל יוצר מציאות רב-תרבותית בכל בית ספר, בכל יישוב ובמדינת ישראל כחברת-על. סדנה זו מכוונת להבחין ברב-תרבותיות זו, ללמוד אודותיה ולדון במשמעויות של מציאות זו, על בסיס רצון משותף לחזק את הלכידות החברתית, בכל הרמות של המסגרות החברתיות.

סדנת ירושלים

הסדנה מדגישה את הקשר בין היווצרות מעמדה של ירושלים בדורות הקודמים, להכרעות הפוליטיות בדור העכשווי, בראיית הדורות הבאים. הסדנה מתמקדת בערך לאומי: ירושלים בירת ישראל, באיזון עם ערך הסובלנות לדתות האחרות ומודעות לכוחות הפוליטיים המנוגדים.

נספחים

נספח א':

הפניות לנושאים מתוך תוכנית הלימודים באזרחות

בארבעת השערים הראשונים של התוכנית "להיות אזרח" ניתן למצוא נושאים המתייחסים למושגים מרכזיים מתוך תוכנית הלימודים באזרחות כמפורט להלן:

שער ראשון: מזהות אישית לתעודת זהות

נושא הלימוד: סוגיית הזהות של אזרחי ישראל.
מושגים מרכזיים: זהות, מרכיבי זהות שיוכיים, מרכיבי זהות נרכשים, זהות אזרחית, זהות לאומית, זהות דתית.

שער שני: בין האזרח למדינה

נושאי הלימוד: עקרונות המשטר הדמוקרטי, זכויות האדם והאזרח, תרבות פוליטית.
מושגים מרכזיים: השתתפות אזרחית, זכויות אזרח, חובות האדם כאדם וכאזרח, תרבות פוליטית, השתתפות פוליטית.

שער שלישי: מדינה יהודית-דמוקרטית

נושאי הלימוד: הכרזת העצמאות, שבות ואזרחות, מהי דמוקרטיה? הרעיון הדמוקרטי, המשטר והפוליטיקה בישראל, מאפייניה של מדינת ישראל כמדינה יהודית.
מושגים מרכזיים: אזרחות, חוק השבות, חוק האזרחות, סמלי המדינה.

שער רביעי: התנדבות ומעורבות כביטוי לאזרחות

נושא הלימוד: תרבות פוליטית.
מושג מרכזי: השתתפות פוליטית.

נספח ב': מבחר מושגים*

(מתוך: דורית למברגר, **אזרחות לבגרות – מדינה יהודית ודמוקרטית במבחן במציאות**, גשר ורכס, 2006)

- **זכויות האדם והאזרח:**
 - **הזכות לביטחון** – משמעותה ניהול חיים ללא פחד או חשש מפני פגיעות גופניות.
 - **הזכות לחיים** – הזכות לחיים, לביטחון ולשלמות הגוף פירושה זכותו של אדם להיות מוגן מפני כל פגיעה שהיא בגופו או בחייו. הזכות לחיים היא תנאי הכרחי למימוש של כל שאר הזכויות. הזכות לשלמות הגוף משמעותה שאדם צריך להיות מוגן מכל פגיעה גופנית, גם אם אינה גורמת למוות. הזכות לביטחון משמעותה ניהול חיים ללא פחד או חשש מפני פגיעות כאלה.
 - **הזכות לחירות** – חירות היא החופש של כל אדם לבחור איך לפעול ולהתנהג ובאיזו דרך לבחור בחייו, בכל תחום שיבחר. מקורה של הזכות הוא בתפיסה כי כל בני האדם הם יצורים אוטונומיים ובעלי תבונה, אשר מסוגלים לנהל את חייהם באופן עצמאי ולהיות אחראים להחלטותיהם. חירותו של אדם מוגבלת במקרים שבהם הוא עלול לפגוע בעצמו, בזולת או בחברה כולה. במסגרת הזכות הכללית לחירות קיימות חירויות ספציפיות שבהן נדון בהמשך.
 - **הזכות לפרטיות** – זכותו של אדם לחיות את חייו ללא חשיפה, ללא התערבות וללא חדירה לחייו נגד רצונו. זכות זו מגינה על האדם מפני חדירה פיזית (לביטחון, לחפציו, לגופו) וגם מפני איסוף מידע או פרסום מידע הקשור בו.
 - **הזכות לקניין** – זכותו של אדם לצבור רכוש, ולשמור על רכוש זה ברשותו, ללא סכנה שיילקח ממנו. לקניין יש שני מובנים: קניין חומרי – רכוש פיזי, כגון: קרקע, כסף, בית, רהיטים, חפצים וכו'; וקניין רוחני – המצאה או יצירה של אדם, שהזכויות עליה שייכות לו (זכויות יוצרים), כגון: פטנט, יצירה מוזיקלית, ספרותית או אמנותית, מחקר מדעי ועוד.
 - **הזכות לשלמות הגוף** – משמעותה שאדם צריך להיות מוגן מכל פגיעה גופנית, גם אם אינה גורמת למוות.
 - **הזכות לשם טוב** – זכותו של אדם ששמו לא יוכפש ולא ייפגע ללא סיבה. מדובר על מקרים שבהם מתפרסם דבר שאינו נכון, ואשר פוגע באותו אדם.
- **זהות אזרחית** – הקשר בין אדם לבין המדינה שאליה הוא משתייך. מצב (סטטוס) חוקי דומה ותחושות דומות (אך לא בהכרח זהות) קיימים אצל שאר בני אותה מדינה, ומקשרים ביניהם.
- **זהות דתית** – הקשר בין אדם לבין הדת שאליה הוא משתייך. אמונה דומה, ותחושות דומות (אך לא בהכרח זהות) קיימות אצל שאר בני אותה דת, ומקשרות ביניהם. אדם יכול להתייחס לדת כאל מערכת מחייבת או כאל תרבות, השראה או מסורת דתית.
- **זהות לאומית** – הקשר בין אדם לבין העם שאליו הוא משתייך. מאפיינים אתניים דומים, ותחושות דומות (אך לא בהכרח זהות) קיימים אצל שאר בני אותו עם, ומקשרים ביניהם.
- **חוק האזרחות** – חוק שקובע את התנאים שלפיהם אדם שאינו ישראלי יכול להפוך לאזרח המדינה. אזרחות ישראלית מוענקת אוטומטית לכל אדם שעולה ארצה מכוח חוק השבות.
- **חוק השבות** – חוק שהתקבל מיד לאחר קום המדינה (נחקק ב-1950). החוק קובע כי "כל יהודי זכאי לעלות ארצה". החוק משקף את הרעיון הציוני שעמד מאחורי הקמת מדינת ישראל: מדינה הפתוחה לעלייה יהודית מן התפוצות, ללא מגבלה. בשנת 1970 נוסף תיקון לחוק שקבע כי גם ילדו או נכדו של יהודי (ובני זוגם) יוכלו לעלות לארץ מכוח חוק השבות. בכך הורחבה הזכאות לעליה מכוח חוק השבות גם לאנשים שאינם יהודים בעצמם.

* כל הזכויות שמורות לעמותת גשר ולהוצאת רכס.

- **כור היתוך** – מדיניות חברתית אשר שמה לה למטרה לגבש חברה, המורכבת מבני קבוצות שונות זו מזו ובעלות זהויות שונות, לחברה בעלת דגם תרבותי ופוליטי אחיד. מדיניות זו, שמטרתה "להתיך" את המרכיבים השונים לדפוס אחיד, נהוגה פעמים רבות במדינות מהגרים, בשלבי ההתגבשות שלהן (לדוגמה: ארצות הברית או ישראל). כל מדינה בעולם קובעת בחוק מהם התנאים לקבלת אזרחות.

• **מדינה יהודית ודמוקרטית:**

מדינה יהודית – מדינתו של העם היהודי, אשר אופייה ותרבותה שאובים מהתרבות ומהמורשת היהודית וקשורים אליהן. הקמת המדינה נובעת, בין השאר, מן ההיסטוריה של העם היהודי.

מדינה דמוקרטית – המדינה היא מדינה דמוקרטית, כלומר מדינה שמשטר שלה מתבסס על רצונו של הציבור (הבא לידי ביטוי בבחירות ובאמצעות מוסדות נבחרים), ואשר ערכיה המרכזיים שומרים על זכויות האדם: כבוד האדם, השוויון והחירות.

- **מעורבות אזרחית** – כל אזרח יכול להשתתף בדרכים שונות בשיח הפוליטי ולבטא את עמדתו בניסיון להשפיע על הרשויות השונות לשפר או לשנות את המצב הקיים בתחומים שונים. זהו ביטוי אכפתיות וניסיון להשפיע בדרכים דמוקרטיות על הרשויות.

- **סמל** – לכל מדינה מספר סמלים. סמליה של מדינת ישראל משקפים את העובדה שזו מדינה יהודית. **סמל המדינה:** מנורה וענפי זית (סמלים השאובים מספר התנ"ך ומן ההיסטוריה היהודית); **דגל המדינה:** דגלה של התנועה הציונית, ובו שני פסי תכלת ומגן-דוד על רקע לבן. מרכיבי הדגל שאובים מן המסורת וההיסטוריה היהודית; **המנון המדינה:** "התקווה", המשקף את שאיפתו של העם היהודי להקמת מדינה עצמאית בארץ ישראל.

- **רב-תרבותיות** – תפיסה אשר מדגישה את החשיבות בשמירת המקום והייחוד של תרבויות שונות בתוך חברה אחת. השקפה זו מנסה ליצור מסגרת חברתית שתפעל על בסיס כבוד הדדי לתרבויות השונות, להשקפות העולם ולמסורות שהן מבטאות, ולאנשים השונים המחזיקים בהן. על-פי תפיסה זו, ייחודה של כל תרבות ושימורה עדיפים על פני יצירתה של תרבות מאחדת אחת. חברה רב-תרבותית היא חברה שיש בה ריבוי (מגוון, פלורליזם) של תרבויות, אשר כולן נתפסות כבנות מעמד שווה, ואשר אין בה ניסיון להפוך אף תרבות לדומיננטית (שלטת) על האחרות.

- **ריבונות (של מדינה)** – עצמאות של המדינה, האפשרות של המדינה לקבל החלטות עצמאיות ולכפות את ביצוען בנושאי פנים וחוץ הקשורים אליה, בלי שתהיה כפופה למדינה אחרת או לגורם אחר מתוך המדינה או מחוצה לה. מדינה ריבונית היא מדינה שיש לה סמכות ויכולת ממשית לעצב ולהפעיל מדיניות שקבעה.

- **תרבות פוליטית** – נורמות, גישות וצורות התנהגות של הציבור במדינה כלפי הרשויות והמערכת הפוליטית. כמו לגבי המושג 'תרבות' בכלל, גם התרבות הפוליטית המתפתחת בכל מדינה שונה מזו הקיימת במדינות אחרות, בשל סיבות כלכליות, היסטוריות, חברתיות ואחרות. תרבות פוליטית של מדינה מסוימת מתבטאת באידיאולוגיות שונות הקיימות בה, במבנה ה'מפה' הפוליטית, בערכים המרכזיים בחברה, בנורמות הדמוקרטיות, במידת הסובלנות הפוליטית, בתפקודם של כלי התקשורת, ובדרכי החיברות הפוליטי.

נספח ג': מקורות ואתרים מומלצים להעשרה

תוכניות מינהל חברה ונוער בנושאים: אזרחות, סמלים וטקסים, מעורבות בקהילה

אישים ודעות - משחק סימולציה בנושא בחירות

מטרת המשחק היא לפתח מודעות לשיקולי הבוחר במדינה דמוקרטית, להבין אותם ולאפשר לבני הנוער לנקוט עמדה, לבחור ולהתנסות בקבלת אחריות ובמעורבות אזרחית. מילות מפתח: דמוקרטיה, בחירות, שיקולי הבוחר

דגל ישראל

תפקידי הדגל בחיי אומה ומדינה. הכרת תחנות שונות בדרכו של הדגל היהודי כמבטא זהות, עצמאות, ריבונות. חוק הדגל והסמל תש"ט-תשנ"ז ומשמעותו. מילות מפתח: ציונות, תרבות יהודית, מדינת ישראל, דגל, סמלים

היום, אתמול ומחר - מאה שנות ציונות

במשחק סימולציה זה עוסקים בני הנוער בבעיות המעסיקות את החברה הישראלית, נוקטים עמדה, מקבלים החלטות, מגבשים את הרעיונות וההצעות לציונות המחר ומציגים אותם ב"מנורת החזון הציוני". מילות מפתח: ציונות, יובל למדינה, חברה ישראלית

הכשרת בני נוער פעילים בקהילה

התוכנית נועדה לבני נוער הפועלים במסגרות חברתיות, כמו: מדריכים צעירים, מדריכי של"ח צעירים, חברי מועצות תלמידים, חברי מועצות נוער ועוד. מטרת התוכנית היא להכשיר את בני הנוער לקראת מילוי תפקידם ולתמוך בהם במהלך הפעילות. מילות מפתח: הכשרת בני נוער, פעילות קהילתית, מעורבות

יובל למדינת ישראל

החוברת ממקדת את תשומת לבם של בני הנוער בנושאים המשקפים את הישגי מדינת ישראל, את הקשיים בדרך הגשמתו של הרעיון הציוני ואת הבעיות שבהן מתלבטת עדיין החברה בישראל. ההפעלות מזמנות לבני הנוער השתתפות במסע הסוקר ובוחן תחנות בקורותיה של המדינה בחמישים שנותיה ובמהלכו נבחנים המסרים הערכיים והמגמות החברתיות בחברה הישראלית מאז היווסדה. מילות מפתח: ציונות, תרבות יהודית, מדינת ישראל, יובל למדינה

כיבוד החוק והמשפט - מהסדרה "יד על הדופק"

מטרת התוכנית היא להביא למודעות בני הנוער את הצורך במערכת חוקים בחברה ולעמוד על מחויבות הפרט לכבד את החוקים ולקיים אותם. מילות מפתח: חוק ומשפט, שוויון, הפרדת רשויות, פקודה בלתי חוקית

לבחור מחדש בדמוקרטיה

התוכנית באה לסייע למורים להציב בפני תלמידיהם, בדרך של התנסות סימולטיבית-חוויתית, את היתרון של הדמוקרטיה על פני משטרים אחרים ואת המורכבות בשלטון זה, אשר החלטותיו נעות בין המחויבות לשמור על טובת הכלל לבין הרצון להבטיח את זכויות הפרט ולשמור הן על ביטחון המדינה והן על חופש הביטוי. מילות מפתח: דמוקרטיה, זכויות הפרט, טובת הכלל, חוקים

מדריך לתחומי פעילות של תלמידים בקהילה

המדריך מציג מגוון תחומי פעילות לתוכנית החינוכית "מחויבות אישית - שירות לזולת", המופעלת בבתי ספר על יסודיים. מטרת התוכנית היא לאפשר לתלמיד להתנסות בפעילות בחברה הבוגרת ולהכשירו להיות מעורב בקהילה שבה הוא חי ולתרום לה.

מילות מפתח: מחויבות אישית, מעורבות, קהילה

מחויבות אישית - שירות לזולת

התוכנית "מחויבות אישית" מזמנת לתלמידים שדות התנסות, שיאפשרו להם לתרום לחברה ולהגיע לתחושת סיפוק אישי. כמו כן היא מסייעת לתלמיד לעמוד על נטיותיו, יכולתו ומגבלותיו ומחזקת את תחושת ההשתייכות שלו לקהילתו.

מילות מפתח: מחויבות אישית, מעורבות, קהילה

על סמלים, טקסים ומועדים

התוכנית שמה לה למטרה להביא למודעות בני הנוער את חשיבותם ומשמעותם של הסמלים, הטקסים והמועדים ולטפח אצלם יחס של כבוד כלפיהם.

מילות מפתח: תרבות יהודית, ציונות, סמלים, טקסים, מועדים

עם ועולם

החוברת מכוונת לברר עם המשתתפים את בעיות הפרט והחברה בנושאים הקשורים בסמלים, טקסים וחגים כצורך אנושי ולעמוד על הביטוי הייחודי שלהם בתרבות היהודית-ישראלית. ההפעלות באות לסייע למתבגר לבחון את עולמו ולהבין שזכותו לבחור ממגוון הדעות והגישות כראות עיניו.

מילות מפתח: תרבות יהודית, ציונות, סמלים, טקסים, מועדים

אזרחות - אדם, קהילה, דמוקרטיה

<http://www.civics.org.il>

אתר הפיקוח על הוראת האזרחות. באתר נמצא הספר "להיות אזרחים בישראל" בפורמט דיגיטלי ובטקסט מלא, מאגר מידע, קהילות מורים ותלמידים, עדכוני חדשות, פעילויות ומידע מקצועי.

אתר שער הממשלה - בחירות ודמוקרטיה

<http://www.gov.il/FirstGov/TopNav/Subjects/SDemocracy>

באתר קישורים למידע בנושאים הבאים: דמוקרטיה, בחירות, חופש המידע, זכויות אדם.

המרכז הישראלי להעצמת האזרח

<http://www.ceci.org.il/heb>

המרכז עוסק בחינוך לאזרחות, דמוקרטיה והעצמה על כל סוגיה. באתר מרכז מידע ומחקר אודות שיטות ממשל ושיטות בחירות בעולם, בדיקת התאמתן לישראל והפצת הידע עליהן לציבור הרחב.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

<http://www.idi.org.il>

המכון הישראלי לדמוקרטיה עוסק בתכנון מדיניות ובעיצוב רפורמות בממשל, במינהל הציבורי, במוסדות הדמוקרטיה ובתשתיות הערכיות. באתר ניתן למצוא תוכניות חינוכיות, מחקרים וסקרים, כנסים ואירועים, פרסומים של המכון.

מרכז גילה לחינוך אזרחי ודמוקרטיה - אתר האוניברסיטה העברית

<http://www.gilocenter.huji.ac.il>

מרכז גילה עוסק בקידום המחקר בישראל בתחום האזרחות והדמוקרטיה במטרה להעמיק את הלימוד ואת העיסוק בו במערכת החינוך בארץ. באתר תוכניות, פרסומים, מאגרים ומקורות מידע.

המטה ליישום דוחות שנהר וקרמניצר - מורשת תרבות ישראל, ציונות ודמוקרטיה

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/UNITS/mazkirut_pedagogit/mate

באתר של המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך ניתן למצוא חומרי למידה, תוכניות, דו"חות, השתלמויות וקישורים בנושאים של מדינה יהודית דמוקרטית, חינוך אזרחי, דו-קיום ופיתוח אקלים דמוקרטי.

אזרחות ודמוקרטיה - אתר מט"ח

<http://www3.cet.ac.il/FieldsPage.aspx?ID=Civics>

באתר קישורים לאתרים ולתוכניות באזרחות, חינוך אזרחי, דיאלוג בין קבוצות ועוד. האתרים והתוכניות בעברית ובערבית.

מגינים על זכויות אדם

<http://humanrights.cet.ac.il>

אתר התוכנית "מגינים על זכויות אדם", שהיא אחת מתוכניות ההעמקה באזרחות המוצעות לתלמידי כיתה ט'. חומרי התוכנית והאתר נותנים מענה לנושאים המופיעים בפרק ב' בתוכנית הלימודים באזרחות לחטיבת הביניים, העוסק בערכי המשטר הדמוקרטי ועקרונותיו. מטרת התוכנית היא להפגיש את התלמידים עם סוגיות

מורכבות הנוגעות לזכויות האדם ולהגנה עליהן, ולעודד אותם לפעילות אזרחית, כדי שיגדלו להיות אזרחים מעורבים ומשפיעים.

ידיעון למורי האזרחות - אתר עמלנט

<http://www.amalnet.k12.il/meida/ezrahot/alon>

באתר מאמרים מתוך העלון ידיעון למורי האזרחות. המאמרים עוסקים בנושאי דת ומדינה, בחירות, דמוקרטיה, החברה הישראלית, חוקי יסוד, תקשורת ופוליטיקה, הקשר עם התפוצות. בנוסף לכך נכללות בו הצעות דידקטיות להוראת האזרחות.

חמישים שנות מדינה בבולים - אתר עמלנט

<http://www.amalnet.k12.il/sites/bool>

באתר מבחר גדול של בולים מתוך אוסף הבולים שהנפיק השירות הבולאי במהלך חמישים שנות המדינה. תוכן הבולים מגוון ביותר ומקיף אירועים, דמויות, בעיות, נושאי תרבות, מדע, ספורט ועוד. הבולים מסודרים לפי קטגוריות נושאיות, לכל בול נלווה מידע - "סיפור הבול" ופעילויות לימודיות.

מהכרזה לכרזה: כרזות מספרות על חמישים שנות המדינה - אתר עמלנט

<http://www.amalnet.k12.il/sites/krazot>

תערוכת כרזות, המבוססת על מצאי הכרזות במכון לבון, בנושאים של קליטת עלייה, התיישבות בארץ, עובד ועבודה, המערכת הפוליטית, כלכלה, חינוך ותרבות, צבא וביטחון, דיור, בריאות, ספורט, תחבורה.

אזרחות - אתר רשת אמי"ת

<http://www.amit.org.il/citizenship>

האתר כולל אתהרקע להכרזת העצמאות, ומידע על מדינה יהודית דמוקרטית ועל השלטון והמשטר בישראל.

אתר ספריות באוויר מבית מט"ח - מאגר ביבליוגרפי

<http://www.cet.ac.il/libraries/resources/ie>

המאגר מקיף כמה תחומי דעת וכולל פרטים על פרסומים כתובים, ממוחשבים ומצולמים וגם על מוזיאונים: תיאור של כל פריט, נתונים על תוכנו, על המבנה שלו ועל קהל היעד שלו. בנושא אזרחות מופיע מידע על הסוגיות של המחשבה הדמוקרטית, עקרונות בדמוקרטיה, בחירות, מפלגות, משטר ועוד.

סמל ודגל המדינה - אתר מט"ח

<http://www.cet.ac.il/history/semel/index.asp>

האתר מציג את פרשת עיצוב סמל המדינה ודגלה מזווית המעורבות של העם. האתר כולל חלק מההצעות שהציעו אזרחים שונים ושנשמרו בארכיון המדינה יחד עם דברי ההסבר של המציעים.

לאור המנורה - גלגולו של סמל - אתר סנונית

<http://www.galim.org.il/frame-menora.html>

הפעילויות מבוססות על שתי התערוכות הווירטואליות של מוזיאון ישראל "לאור המנורה" ו"גלגולו של סמל".

אתר מגילת העצמאות

<http://www.edu-negev.gov.il/goel/bet-yatziv/megila>

באתר תוכנית לימודים רב-גילאית לכיתות ז'-י"ב, הכוללת העמקה בנושאים המופיעים במגילת העצמאות, באמצעות קישורים להרחבות, הסברים, תמונות, מפות וקובצי קול.

- אביגיל אורן, **מגילת העצמאות**, המרכז לטכנולוגיה חינוכית, 1988.
- אסתרית בלצן, **התקווה - עבר, הווה, עתיד**, מעלות, 2010.
- אריק כרמון (עורך), **ממלכתיות יהודית**, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 1994.
- אשר כהן, **יהודים לא-יהודים, זהות יהודית וישראלית ואתגר הרחבת הלאום היהודי בישראל**, מכון הרטמן, אוניברסיטת בר אילן וכתר, 2006.
- דורית למברגר, **אזרחות לבגרות - מדינה יהודית ודמוקרטיה במבחן במציאות**, גשר ורכס, 2006.
- דפנה ברק-ארז (עורכת), **מדינה יהודית ודמוקרטיה: קובץ מאמרים**, רמות 1996.
- יוסי דוד (עורך), **מדינת ישראל: בין יהדות לדמוקרטיה**, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2000.
- יעקב ש"ץ, ש. אריאל (עורכים), **לקסיקון המדינה: אזרחות, חברה ומדינה**, דביר, 1989.
- להיות אזרחים בישראל**, ספר לימוד לאזרחות, האגף לתוכניות לימודים, תש"ס - 2000.
- ניסן נווה, **אזרחות - האתגר**, מט"ח, 2001.
- צבי ברנזון, **מגילת העצמאות - חזון ומציאות**, מרכז ההסברה, 1998.
- רות גביזון, חגי שנידור (עורכים), **זכויות האדם והאזרח בישראל - מקראה**, האגודה לזכויות האזרח, ירושלים, 1991.

